

»Rock and Roll«-begivenhederne i København 5.—10. august 1957

Af kriminalpsykolog JOHN ANDERSSON.

Historik.

I ugen fra den 5. til den 10. august 1957 fandt der i København en række uroligheder sted i forbindelse med forevisningen af den amerikanske film: „Rock around the Clock“. Begivenhederne optog sindene stærkt og var også genstand for en omfattende pressebehandling. Der blev foretaget 63 arrestationer i forbindelse med optøjerne. I efteråret 1957 indledtes der drøftelser mellem Psykologisk Laboratorium og Kriminalistisk Institut ved Københavns Universitet om tilrettelæggelsen af en undersøgelse af begivenhederne, dels på grund af den almene interesse, der kunne være i en nøjere beskrivelse af de stedfundne begivenheder, og dels på grund af det ønskelige i eventuel sammenligning af en sådan undersøgelse med tilsvarende undersøgelser, som var blevet foretaget i Oslo og Stockholm over optøjer af overfladisk samme karakter, som havde fundet sted dels i 1956 og dels ved årsskiftet 1956/57. I planlægningen deltog bl. a. dr. jur. Karl O. Christiansen, stud. psych., nu cand. psych. Mimi Ehlers-Nielsen, cand. psych. Mogens Hein, cand. jur. Jørgen Helmstedt, stud. psych., nu cand. psych. Lise Møller og mag. art., nu dr. phil. Gerhard Nielsen. Man blev enige om at basere undersøgelsen på:

- 1) en politimæssig redegørelse over begivenhedsforløbet,
- 2) en undersøgelse af de implicerede anholdte unge, i alt 63 personer
- 3) en gennemgang af pressens behandling af begivenhederne.

Man overvejede også muligheden af at interviewe forskellige politifolk, både politifolk, der havde været med under urolighederne, og politifolk, som ikke havde været med til episoderne, for at få et indtryk af deres vurdering af begivenhedsforløbet og deres indstilling til de unge. Denne del af undersøgelsen blev ikke gennemført.

Lederen af politistation nr. 1, daværende politikommissær, nu politiinspektør B. Schlüter, har på basis af såkaldte „minut-rapporter“ og andre rapporter, der indløb til politiet i ugens løb, udarbejdet en oversigt over begivenhederne set med politiets øjne. „Station 1“ var ansvarlig for den politimæssige aktion, der blev sat ind over for urostifterne. Der henvises til politiinspektør Schlüters redegørelse i dette hæfte af tidsskriftet.

Undersøgelsen af de anholdte er baseret på oplysninger indhentet i rigsregistraturen, samt interviews med de pågældende. Interviewet var baseret på et spørgeskema, der indeholdt spørgsmål vedrørende:

- 1) familie- og opvækstforhold
- 2) erhvervsmæssige forhold
- 3) økonomi
- 4) fritidsbeskæftigelse og interesser,
- 5) oplevelsen af filmen og urolighederne,
- 6) probandernes indstilling til politi og domstole.

Spørgeskemaet indeholdt både lukkede og åbne spørgsmål. En væsentlig del af interviewene blev udført af psykologistuderende. Undersøgelsen af pressen, baseret på alt stof fra den københavnske dagspresse samt pressens radioavis, er registreret og bearbejdet af jur. kand. Britt-Mari Persson Blegvad og offentliggjort i *Acta Sociologica* 1964, fasc. 3, under titlen „Newspapers and Rock and Roll Riots in Copenhagen“.

Undersøgelsen er blevet finansieret ved en bevilling på 2400 kr. fra Statens almindelige Videnskabsfond samt en bevilling på 1200 kr. fra Socialministeriet.

Oversigt over fremstillingen.

Det foreliggende arbejde over de danske „Rock and Roll“ begivenheder omfatter 3 dele.

I første del har man på grundlag af pressens omtale af „Rock and Roll“ begivenhederne og politiinspektør Schlüters beretning prøvet at give en kortfattet fremstilling af begivenhederne. Desuden er hovedtræk af de norske „Rock and Roll“ optøjer i 1956 og de svenske nytårskravaller ved nytårsskiftet 1956/57 refereret.

I anden del har man givet en beskrivelse af de anholdte under „Rock and Roll“ optøjerne i København — dels på grundlag af aktoplysning, dels på basis af et interview med 47 af de 63 anholdte.

Tredie del indeholder forfatterens almindelige betragtninger og konklusioner vedrørende undersøgelsen. Afsnittet må ifølge sagens natur blive af en temmelig hypotetisk karakter.

1. del.

Forløbet af „Rock and Roll“ optøjerne.

„Rock and Roll“ optøjerne i København.

Den 5. august 1957 fik den amerikanske film „Rock around the Clock“ premiere i København. Den kom op i to biografer: Bristol og Platan. Filmen var forhåndsomtalt i fire aviser, hvoraf

de to nævnte, at der i forbindelse med forevisningen af filmen i andre lande var forekommet uroligheder. Ud over denne mere begrænsede presseomtale har der nogle gange tidligere været omtalt optøjer i andre byer i direkte tilknytning til forevisning af „Rock and Roll“ film (i det følgende forkortet til R.R.).

Der forekom praktisk talt ingen episoder ved forevisningen i Platan-biografen. De begivenheder, der udspandt sig, skete bl. a. i tilslutning til forevisning af filmen i Bristol-biografen på Strøget. Mere voldsomme begivenheder indtraf først sent den første dag. De første forestillinger forløb stort set i ro. Ifølge politinspektør Schlüters rapport holdt man på grund af erfaringerne fra udlandet forestillingen under observation, idet civilklædte betjente overværede forestillingerne. Da forestillingen, der sluttede kl. 21,15, var færdig, forløb alt fortsat i fuldstændig ro. Der var posteret to uniformerede betjente foran Bristol-teatret. Først efter sidste forestilling tog begivenhederne fart. Ved forestillingens afslutning var der opstillet fem betjente foran Bristol-teatret. Publikum, som er blevet betegnet som overvejende ungdommeligt, var noget træg til at komme ud af Frederiksberggade. Der var nogen morskab ved fodgængerovergangen på Rådhuspladsen, hvor fodgængerne gik så langsomt over, at trafikken blev standset. På Rådhuspladsen samlede der sig efterhånden større klynger af unge, hvorfra der lød spredte råb. En gruppe fortsatte ned mod Tivoli, hvor indgangen forceredes. Ca. 25 slap igennem uden om kontrollen. Der blev tilkaldt ekstra politi og foretaget 9 anholdelser, dels blandt dem, som trængte ind i Tivoli, og dels blandt de mest aktive uden for hovedindgangen. I politiets rapport betegnes begivenhederne som af „ikke alarmerende“ karakter. De 9 anholdte hørte ag. til de mest aktive blandt de unge mennesker. Aftenens begivenheder fik en temmelig stor opsætning i pressen den følgende dag.

Den 6. august forløb de første forestillinger, som var velbesøgte, også uden episoder. Først efter den første aftenforestilling fandt nye sammenstød sted. En 3—400 unge mennesker samlede sig uden for biograf-teatret. I begyndelsen var stemningen mere gemytlig, men efterhånden begyndte de at genere trafikken, som gik i stå. Efter en halv time blev en kraftig politistyrke sat ind, og gaden blev ryddet under brug af stave. Mange søgte ned mod Rådhuspladsen, hvor der samlede sig en stor menneskemængde. Fra kl. 22 og hen mod midnat blev dele af Rådhuspladsen ryddet flere gange. Bortset fra forsøgene på at stoppe trafikken i Frederiksberggade, skete der ikke flere grove optøjer. Der blev foretaget 16 anholdelser. Også denne aften's begivenheder blev slået stort op i dagspressen.

Begivenhederne på den tredie dag synes stort set at være mere uafhængige af filmsforevisningen. En stor menneskemængde

samledes på Rådhuspladsen kl. ca. 20,30. Urostiftere, som blandede sig i menneskemængden, gav sig til at råbe op og skabe opløb på pladsen for at tage flugten, når politiet satte ind. I en reportage i Politiken (den 8. august) hedder det, at i hundredevis af „spektakelmagere“ *tidligt* på knallerter og motorcykler kørte op på Rådhuspladsen, klar til aftenens begivenheder. Alle sidegaderne var tæt pakket med parkerede motorcykler og knallerter, som „spektakelmagerne“ var kommet på. I en artikel i Dagens Nyheder (den 8. august) hedder det i et interview med politikommissær Schlüter: „Hvad der er allermest forbløffende er den enorme biltrafik på Strøget. Jeg fatter ikke, at disse bilister, der dog skulle være af et andet niveau og i alle tilfælde af et ganske andet alderstrin, vil udsætte sig selv og os for de ubehageligheder, der er forbundet med at komme ind i disse tumulter“.

Den 7. august blev kulminationen på R.R. episoderne. Der blev foretaget 28 anholdelser. Det kom ikke til alvorligere episoder den pågældende aften, bortset fra at en rude blev trykket ind ved „Pipers hjørne“. Politiets taktik var — ifølge Social Demokraten den 8. august — at skride ind, så snart der var tilløb til ballade. Det store antal anholdelser må nok ses i lys heraf, idet denne aften's episoder (iflg. Schlüter) ikke var særlig alvorlige.

Iflg. politiets rapport besluttede politiledelsen den 8. august at anlægge den taktik „at lade som om det hele var forbi“. Parolen gik ud på, at man kun skulle dirigere trafikken og så i øvrigt lade urostifterne passe sig selv, så længe det kunne forsvares. Som de tidligere aftener samledes en betydelig menneskemængde på Rådhuspladsen kl. ca. 20—21. I pressen rapporteredes den næste dag, at der var mere ro i byen end de foregående dage.

Det er en almindelig indstilling, at den nye polititaktik holdt og gav gode resultater. Der forekom et par episoder: dels blev en politimand slået ned i Frederiksberggade, dels forsøgte et halvt hundrede unge mennesker at forcere indgangen til Tivoli; men en mindre politistyrke splittede opløbet. Der blev i aftenens løb foretaget 7 anholdelser, hvoraf de to stod i forbindelse med overfaldet på betjenten.

Den 9. august regnede det, og der var intet tilløb til uro.

Den 10. august ebbede R.R. optøjerne ud. Nogle tilløb til opløb blev spredt. Der blev foretaget 3 anholdelser. I de følgende uger, hvor filmen fortsat blev vist i Bristol-teatret, forekom der ingen uroligheder.

„Rock and Roll“ optøjer i andre lande.

I flere lande havde der i årene 1956 og -57 været udspillet begivenheder af samme type som dem, man var blevet vidne til i København, med et mere eller mindre voldsomt forløb. G. Kaiser

nævner i sin bog „Randalierende Jugend“, Quelle & Meyer, Heidelberg 1959, i en oversigt over såkaldte Gross Krawalle 107 tilfælde af sådanne begivenhedsforløb, hvoraf de fleste synes at være startet i forbindelse med R.R. forestillinger af forskellige slags.

Også her i Skandinavien har vi været vidne til optøjer af samme type. I Oslo havde der i dagene fra den 20. til den 22. september 1956 — altså omtrent et år i forvejen — været nogle optøjer i anledning af forevisningen af „Rock around the Clock“. Episoderne i Oslo synes at have været nok så voldsomme som dem, der forekom i København.

Den første aften drog en flok unge på et veritabelt raid gennem store dele af gaderne i centrum. Flokken begik — iflg. politifuldmægtig Elg Elgesem, som har beskrevet optøjernes omfang og karakter i en artikel i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1957, 2. hft. — en hel del hærværk. Der blev ødelagt værdier for flere tusind kroner. Udstillingsruder i forretninger og vinduer i rutebiler og parkerede personbiler blev knust. Vinduer i en centrum-restaurant blev knust, og en reklamesøjle væltet. Den følgende aften havde en menneskemængde på ca. 3000 personer samlet sig i gaderne omkring biografen, hvor R.R. filmen blev vist. Det kom på ny til sammenstød med politiet; der blev igen knaldet en del ruder, dels på parkerede biler og dels på forbipasserende busser. En stor spejlglasrude til en værdi af 2.500 kr. blev også knust; desuden gik det ud over ruder i caféer og forretninger. Telefoner blev revet ud af telefonkioskerne, og gadebelysningen blev slukket, idet ledninger blev revet over.

Den 22. september fik et lignende forløb, om end skaderne ikke blev så store. Der blev kastet med sten og flasker mod politiet, og der blev strøet glasskår på kørebanen. En bus blev stormet, og en del ruder knust.

Dermed ebbede R.R. optøjerne ud i Oslo. Der blev i de tre dage arresteret ca. 80 personer i forbindelse med urolighederne.

Iflg. Knut Sveris beskrivelse i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1957, 2. hft., satte det norske politi meget ind på at få pågrebet dem, som var særlig aktive, og ved hjælp af civilklædte politifolk skal man have haft betydeligt held med sig.

Også Stockholm har været udsat for begivenheder af tilsvarende type. Ved nytårsskiftet 1956/57 samlede en mængde unge mennesker sig på Kungsgatan. Fra en viadukt over Kungsgatan blev der kastet kanonslag og gamle elektriske pærer ned over gaden. Begivenhederne tog efterhånden fart. Nogle busser blev stoppet ved, at den strømførende stang blev revet af. Politiet gav sig herefter til at rydde gaderne. I forbindelse hermed indtraf forskellige, ret voldsomme intermezzoer. Cykler blev kastet ind på kørebanen. Politiet blev bombarderet med konservesdåser og

meget andet. Biler blev tvunget til at standse, og flere blev molesteret. En parkeret bil blev væltet over ende, trækvogne blev kørt ud over gaderne, hvor de dannede formelige barrikader. I forbindelse med optøjerne blev der arresteret 63 personer under 20 år.

De svenske optøjer er beskrevet af Anna-Lisa Kälvesten og Pär-Erik Andér i en „utredning“ som bilag til Stadskollegiets Utlåtanden och Memorial, nr. 100 — 1958, samt af Carl Holmberg i en artikel i Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab, 1957 3. hft.

2. del.

A. Den anholdte gruppe.

Anholdte og dømt.

Der var i alt 63 personer, som blev anholdt under R.R. optøjerne. *Af disse fik 56 dom.* For een persons vedkommende har der hersket nogen uklarhed med hensyn til hans dom, idet han selv angiver at have fået en dom, uden at man i Rigsregistraturen har kunnet se dette bekræftet. Man har regnet pågældende som dømt. Af de resterende 7 har een fået en advarsel, og de øvrige 6 personer var ikke fyldt 15 år — under den kriminelle lavalder — på det pågældende tidspunkt.

Man har i beskrivelsen valgt at medtage de 7, som ikke fik dom, fordi man fandt det væsentligt at få beskrevet, *hvem* der blev anholdt under sådanne optøjer.

Tabel 1.

Anholdte	Dømt	Ikke dømt
63	56	7

Aldersfordeling.

De unge aldersgrupper er stærkest repræsenteret i den anholdte gruppe, men der er dog omtrent en trediedel, som var 20 år eller mere på tidspunktet for R.R. begivenhederne. Aldersgruppen 17 år er størst med 14 personer. Der er 6 personer, som kun var 14 år.

Aldersfordelingerne i den svenske og norske undersøgelse er ligeledes anført til sammenligning.

Tabel 2.

Danske undersøgelse.

Alder	Antal personer
14 år	6
15 -	4
16 -	9
17 -	14
18 -	6
19 -	4
20 -	5
21 -	1
22 -	4
23 -	5
24 -	1
25 år og derover	4
	<hr/>
	i alt 63

Tabel 3.

Svenske undersøgelse.

Alder	Antal personer
14 år	3
15 -	9
16 -	20
17 -	15
18—19 år	16
	<hr/>
	i alt 63

Tabel 4.

Norske undersøgelse.

Alder	Antal personer
13—18 år	37
19—25 -	10
26—46 -	12
	<hr/>
	i alt 59

For alle tre undersøgelsers vedkommende er der en ophobning i de yngre årgange, idet det skal bemærkes, at der under de svenske optøjer blev anholdt yderligere godt en snes personer, som imidlertid, fordi de var 20 år eller mere, blev udelukket af den svenske undersøgelse.

Det undrer næppe nogen, at vi får en ophobning i de unge aldre. Derimod er det vel forbavsende, at ca. en trediedel af de anholdte er 20 år og derover.

Køn.

I den danske R.R. gruppe var der 3 af probanderne, der var kvinder, hvoraf den ene kun var 14 år gammel.

I den svenske undersøgelse var der 2 kvinder.

I den norske undersøgelse var der kun 1 repræsentant for kvindekønnet.

Sanktionen.

63 personer blev arresteret. Af disse fik 56 som nævnt siden en dom. 54 fik bøder, men 2 blev idømt frihedsstraf. I begge de sidstnævnte tilfælde blev probanderne dømt for vold mod politiet.

Af tabellen nedenfor ses den dømte gruppe fordelt efter sanktion.

Tabel 5.

u. 100 kr.	100 kr.	150 kr.	200 kr.	300 kr.	frih.str.	ialt
3	28	7	12	4	2	56

Det ses, at bøde på 100 kr. er den hyppigst anvendte sanktion. Der var 12, som fik 200 kr. i bøde, 7 fik 150 kr., 4 fik 300 kr., og 3 fik under 100 kr. i bøde, 2 fik frihedsstraf, idet en kvinde fik 20 dages hæfte, og en mandlig proband fik 3 måneders fængsel.

For en af dem, som fik bøde på under 100 kr., var bøden en fællesstraf for deltagelse i R.R. begivenhederne og for en anden overtrædelse af politivedtægten, der fandt sted på et senere tidspunkt.

I den svenske gruppe varierede bøden fra 25 til 420 kr.

Sanktion og alder.

I tabel 6 ses probanderne fordelt efter fødeår og sanktion.

Tabel 6.

Dømte fordelt efter sanktion/fødeår.

Født i	u. 100 kr.	100 kr.	150 kr.	200 kr.	300 kr.	frih.str.	ialt
1942		1					1
1941	1	6		1			8
1940		10	1	1			12
1939		5		3	1		9
1938 og inden	2	6	6	7	3	2	26
i alt	3	28	7	12	4	2	56

Det fremgår, at af dem, som er født i 1940 eller senere, er der 18, som har fået 100 kr. eller mindre i bøde, mens kun 3 har fået større bøde — een 150, og to 200 kr. i bøde.

Af de, der er født i 1939 eller tidligere, er der 13, som har fået 100 kr. eller mindre i bøde, mens 22 har fået strengere dom.

Der er således en temmelig tydelig tendens i retning af, at jo yngre probanden er, desto lettere sanktion er der blevet anvendt.

Aktive og passive.

For blandt andet at få et indtryk af, hvorvidt særlige hensyn har talt med i overvejelserne vedrørende sanktionen mod de unge, har man opdelt den dømte gruppe efter, hvor aktiv, respektive passiv, probanden har været under begivenhederne.

Udgangspunktet for vurderingen har først og fremmest været anklageskriftet, suppleret med aktoplysninger i enkelte tilfælde (politirapporter). Til bestemmelse af passive har man benyttet sådanne „nøgleord“ som „deltaget i opløb“, „undladt at gå“.

Til bestemmelsen af de aktive har man benyttet „nøgleord“ som „vold mod politiet“, „optrådt provokerende“, „udvist støjende adfærd“, „gav anledning til opløb“ eller beskrivelser af tilsvarende indhold.

Af tabellen nedenfor ses de dømte fordelt på grupperne aktive og passive.

Tablet 7.

Dømte fordelt på aktive og passive.

Passiv	Aktiv	I alt
37	19	56

Af Knut Sveris redegørelse for den norske undersøgelse fremgår det, at han vurderer 68 % af materialet som aktivt og 27 % som passivt. Herudover var der 3 personer, som tilfældigt var til stede. I det danske materiale har man med de kriterier, man har opstillet, vurderet ca. 66 % som passive og 34 % som aktive. Det kan være vanskeligt at afgøre hvilken rolle definitionsforskelle spiller, og i hvilket omfang forskellene på de danske og norske resultater beror på en reel forskel i adfærd.

I Sveris beskrivelse af de aktive i den norske gruppe hedder det, at „de aktive omfatter dem, som har ladet sig rive med af stemningen, eller som har været initiativtageren til de forskellige slags optøjer. Dette behøver ikke at have givet sig udslag i hærværk, stenkast eller kasten med grøntsager, men kan også dreje sig om tilråb til andre, dansen, klatren på biler og statuer, banken på biler, skælden ud på politiet m. v.“

Umiddelbart vil man mene, at forskellene i fordelingen på aktive og passive i den norske og danske undersøgelse både hæn-

ger sammen med, at optøjerne i Norge har haft en grovere karakter, men også dermed, at Sveri benytter aktivkriteriet på en mere omfattende måde, end det er benyttet i den danske undersøgelse, hvorfor en direkte sammenligning næppe er mulig.

Aktiv/passiv og fødeår.

Aktiv/passiv-inddelingen er herefter sammenholdt med fødeår.

Tabel 8.

Født i	Passiv	Aktiv	I alt
1942	1		1
1941	5	3	8
1940	9	3	12
1939	4	5	9
1938 og inden	18	8	26
i alt	37	19	56

Det ses, at der er 15 af dem, der er født i 1940 eller senere, som er betegnet som passive, mens 6 er betegnet som aktive, dvs. 71 % er karakteriseret som passive og 29 % som aktive.

Der er 22 af dem, som er født i 1939 eller tidligere, der er betegnet som passive, mens 13 er betegnet som aktive, eller 63 % passive og 37 % aktive. Der er altså en stærkere repræsentation af aktive i de ældre årgange end blandt de yngre; men alderen synes ikke at have haft større betydning for, hvor aktivt — respektive passivt — probanden har optrådt.

Man ville vel her vente, at personer, som var over den helt grønne ungdom, og som blev arresteret, måtte være særlig aktive. Når der er fest i gaden, forventer vi, at der er tale om ganske unge, som på grund af den personlighedsmæssige udvikling, de er inde i, skal „teste“ deres omverden på mangfoldige områder. De unge er i opposition, de er respektløse og skal vinde personlige erfaringer, før de påtager sig voksne roller og adfærd. For de personer, der er kommet over den alder, og som bliver arresteret, måtte man vel så regne med særlige personlighedsmæssige vanskeligheder, der ville give sig udtryk i bl. a. en særlig energisk og provokerende adfærd. Dette synes ikke at være tilfældet, og spørgsmålet er da, om baggrunden for den foreliggende aldersfordeling ikke snarere skal søges i optøjernes karakter og politiets reaktion herpå end i personlighedsmæssige ejendommeligheder i den arresterede gruppe?

De aktive i den norske gruppe var udpræget samlet i de 4 yngre aldersgrupper. Da Sveris kriterium for aktive bl. a. synes at være mere omfattende end det i den danske undersøgelse benyttede, ville denne tendens med anvendelse af det mere indsnævrede

danske kriterium muligvis blive endnu mere udtalt. Overvægten af passive i den ældre gruppe kunne da for det norske materiale måske tydes i samme retning som i det danske materiale.

Aktiv/passiv og sanktion.

I tabel 9 er sanktion og kriteriet aktiv/passiv sammenholdt.

Tabel 9.

	u. 100 kr.	100 kr.	150 kr.	200 kr.	300 kr.	frih.str.	ialt
aktiv	1	6		7	3	2	19
passiv	2	22	7	5	1		37
i alt	3	28	7	12	4	2	56

Det ses, at af dem, som har fået sanktion på 100 kr. eller mindre, er der 7 aktive og 24 passive eller henholdsvis 23 og 77 procent. Af dem, som har fået bøde på 150 kr. eller mere, er der 12 aktive og 13 passive eller henholdsvis 48 og 52 procent; de to fik frihedsstraf. Der er således en tendens til — nok noget mindre udtalt, end man skulle vente — at jo mere aktiv, man har været, desto større har chancen været for at få en større bøde.

Ved sammenhold af overvejelserne vedrørende sanktion, alder og passiv/aktiv-inddelingen synes det at fremgå, at der er en betydelig tendens til, at unge qua deres alder har fået en mildere dom end ældre.

Sammenligning af retsforfølgningen i Danmark, Norge og Sverige.

Ved en sammenligning mellem den danske, norske og svenske retsforfølgning af henholdsvis R.R.- og nytårsoptøjerne viser der sig en betydelig forskel i det antal sager, som er blevet ført til doms.

I Danmark blev 1 tildelt advarsel, 6 fik ingen dom, fordi de var under den kriminelle lavalder, mens resten fik en dom.

For Sveriges vedkommende var der 63 arrestanter i den undersøgte gruppe. For 22 af disse afstod politi og anklagemyndighed fra nogen anklage; 3, som var under 15 år, gik fri for tiltale på grund af alder. 34 kom for retten, hvor 5 blev frikendt. De resterende 4 ventede på dom.

I Norge blev der arresteret ca. 80 personer, men for de 20's vedkommende blev sagen henlagt — ifølge Sveris beskrivelse — enten fordi politiet i forvirringen ikke har kunnet påvise med tilstrækkelig nøjagtighed, hvad de har foretaget sig, eller fordi deres forhold ikke var strafbart.

Hvad der ligger bag disse forskelle, kan det være vanskeligt at trænge igennem. De kan hænge sammen med, at politiet i Norge

og Sverige arresterer på mindre foranledning, end hvad der kan accepteres af anklagemyndighed og domstole. (Eller at man måske for en dels vedkommende ikke har været omhyggelig nok med at få fastholdt grundlaget for arrestationen). For Norges vedkommende kunne det have en betydning, at der generelt henlægges flere sager her.

De kunne muligvis også hænge sammen med, at domstole i Danmark er mere lydhøre over for anklagemyndigheden end i de andre nordiske lande — muligvis i forbindelse med at man ser strengere på den slags udskjelser her i landet end i de andre skandinaviske lande. Det kunne også tænkes, at det danske politi var mere omhyggelig med, hvem det arresterede, end det norske og svenske.

Geografisk fordeling.

Man har fordelt probanderne på „distrikterne“ i København, på Frederiksberg, Københavns omegn og en gruppe, som betegnes uden for Københavns omegn.

Af fordelingen fremgår, at der er god spredning i tilgangen fra kvartererne. Denne spredning giver ikke holdepunkter for, at nogle kvarterer i særlig grad skulle bidrage med urostiftere. Det er snarere karakteristisk, at arrestanterne kommer fra alle dele af byen, hvilket kunne hænge sammen med den måde, hvorpå optøjerne startede og især udviklede sig — under indflydelse af den publicity, som blev optøjerne til del i pressen.

Ifølge Sveris redegørelse synes der ikke i den norske gruppe at være nogen overvægt i tilgangen fra særlige kvarterer. I den svenske undersøgelse hedder det, „at den (geografiske) fordeling (af probanderne) i hovedsagen svarer til fordelingen af Stor-Stockholms ungdom inden for de omhandlede aldersgrupper“.

Sociale forhold.

Med henblik på at få et indtryk af opvækstforholdene for probanderne har man fremskaffet oplysninger om forskellige sociale baggrundsfaktorer.

1. Forældres civilstand.

Det viste sig, at ca. 50 % af probandernes forældre var gift på tidspunktet for R.R. begivenhederne, og at der ikke havde været nogen ændring i deres ægteskabelige stilling. I godt en trediedel af tilfældene var de oprindelige ægteskaber blevet opløst, i et par tilfælde var nyt ægteskab eller samliv påbegyndt, uoplyst ca. 10 %.

Sammenligner man med den svenske undersøgelse, viser det sig, at 56 % af de unge i kravalgruppen tilhørte fuldstændige

Tabel 10.

Gift	31
Ugift	3
Tidligere gift	23
Uoplyst	6
I alt	63

familier. Den svenske normalgruppe omfattede 78 %, som tilhørte en fuldstændig familie.

Henning Friis fandt i en undersøgelse over et børneværns klientel fra 1938, som blev fjernet fra hjemmet, helt eller delvis på grund af egne forhold, at kun 36,7 % af børnene på fjernelses-tidspunktet boede hos samlevende forældre. I en senere undersøgelse over et børneværns klientel fra 1947/48 fandt Kjems, at kun ca. 30 % havde haft een såkaldt forældrekonstellation gennem barndommen. I en undersøgelse af klientellet på Heldags-skolen (indmeldt i skolen i årene 1932—42) af J. Andersson fra 1960 har man fundet, at 51,4 % kom fra hele familier.

I en social-medicinsk undersøgelse over voksne, hospitaliserede hudpatienter i tiden 1950—53 fandt E. Lomholdt, at 70 % ved 16 års alderen endnu boede sammen med begge forældre.

Ved sammenhold af R.R. gruppen med de nævnte danske undersøgelser finder man, at R.R. gruppen ligger på samme niveau som det, der blev fundet for heldagsskolebørnene. Denne gruppe må anses for temmelig belastet. Det er så igen et spørgsmål, hvor snæver sammenhæng der er mellem brudte hjem og tilpasningsvanskeligheder. Det er vel muligt, at vi med voksende økonomisk selvstændighed for kvinderne har fået en forrykning i civilstandsfordelingen i retning af flere brudte hjem, uden at dette nødvendigvis samtidig vil give sig udtryk i en tilsvarende forøgelse af tilpasningsvanskelige fra den brudte-hjem gruppe.

Forskellen i tid for R.R. undersøgelsen og undersøgelserne, der sammenlignes med, bevirker således, at man må være forsigtig med parallellisering. En anden vanskelighed ved sammenligning består i forskellen på klientelerne i alder på undersøgelsestidspunktet. De er alle yngre end R.R. klientelet.

2. Opvækst i eller uden for hjemmet.

I tabel 11 er der opstillet en oversigt over, hvor mange der er opvokset sammen med forældre eller en enlig mor, og hvor mange der er opvokset uden for hjemmet. 14 % er opvokset uden for hjemmet — et tal, som skønsmæssigt anses for at ligge over det normale. Der er 13 uoplyste, alle ikke-interviewede.

Ved opvækst uden for hjemmet er forstået, at barnet i længere perioder har været anbragt uden for hjemmet. Dette gælder 9

Tabel 11.

I hjemmet	41
Uden for hjemmet	9
Uoplyst	13
I alt	63

personer. Af disse havde 7 været anbragt på institution, hvoraf 2 fra fødslen og fremover, og 1 fra fødslen bortset fra 3 år i et plejehjem. De øvrige blev anbragt i 5, 7, 11 og 15 års alderen. Herudover havde een proband først boet 6 år hos farforældrene og derefter sammen med forældrene, og een var opvokset hos morforældrene i 10 år, havde derefter været 4 år på kostskole og siden hos moderen.

Ud over disse 9 var der een person, som fra sit 12. til sit 17. år havde været på kostskole.

3. Forsørgernes erhverv.

Forsørgernes erhverv har man opdelt på 5 grupper. Man har brugt de af Svalastoga og Wolf udarbejdede 9 statusgrupper, som er benyttet ved analysen af den danske befolknings sociale lagdeling, idet man har slået de 4 første grupper og de to sidste sammen, hvorved der fremkommer 5 statusgrupper:

1. *akademikere*, direktører o. lign.,
2. selvstændigt næringsdrivende, skolelærere, *visse ikke-akademiske funktionærer*.
3. *mindre selvstændigt næringsdrivende*, *mindre overordnede ikke-akademiske funktionærer*, gårdejere,
4. *underordnet kontor- og butikspersonale*, husmænd, *faglærte arbejdere*,
5. *ufaglærte arbejdere* og landarbejdere.

De „kursiverede“ grupper er dem, som blev benyttet ved fordelingen af R.R. probandernes forsørgere.

Tabel 12.

gruppe	prob. forsørgere		% fordeling i Wolf og Svalastogas materiale
	antal	%	
1	1	1,6	3
2	4	6,3	8
3	12	19,0	30
4	15	23,8	34
5	24	38,2	25
uoplyst	7	11,1	—
	63	100,0	100

I tabel 12 er dels opført fordelingen af probandernes forsørger, dels den procentuelle fordeling, som Svalastoga og Wolf kom frem til for den danske befolkning.

Ved at sammenholde procenterne ses det, at prob. forsørgerne er underrepræsenteret i de 4 første grupper og overrepræsenteret i den 5. og laveste.

4. Mødres udearbejde.

Man har også interesseret sig for, hvorvidt moderen har arbejdet uden for hjemmet, men har her kun oplysninger for den interviewede gruppe. Det viste sig, at 26 af mødrene havde hel eller delvis beskæftigelse i de år, hvor probanderne gik i skole, hvorimod 20 ikke havde udearbejde.

Tabel 13.

Moderens udearbejde i skoletiden.

Delvis udearbejde	4
Helt udearbejde	22
Ikke udearbejde	20
Uoplyst	1
I alt	47

På basis af indkomstansættelserne for skatteåret 1958/59 har Det statistiske Departement foretaget en opgørelse af hustruindkomster. Af opgørelsen ses, at 44,5 % af de mandlige forsørgerne i hovedstaden havde hustruer med indtægt. Hertil skal lægges ikke gifte mødre med udearbejde.

En direkte sammenligning kan man ikke foretage, men man vil skønne, at tallet på udearbejdende mødre i R.R. gruppen nok ikke adskiller sig væsentligt fra, hvad man ville finde i normalbefolkningen.

I den svenske kravalgruppe havde hver tredje i undersøgelsesgruppen en udearbejdende mor. I den svenske normalgruppe fandt man 29 % med heltidsarbejde og 18 % med deltidsarbejde.

5. Hjemme/ude boende.

På tidspunktet for anholdelsen var der 42 personer, som boede hos forældrene, heraf var 13 over 18 år gamle, mens 14 boede uden for hjemmet, hvoraf 3 var under 18 år. De 7 uoplyste findes blandt de ikke-interviewede.

Tabel 14.

Bor hjemme		Bor ude		uoplyst	i alt
u. 18 år	o. 18 år	u. 18 år	o. 18 år		
29	13	3	11	7	63

6. Skolegang.

Hvis vi herefter vender os mod skolegangen, finder vi, at 28 personer har gennemgået en almindelig folkeskoleuddannelse afsluttet med en 7. eller 8. klasse. Der er 5 personer, der er gået ud af 6. klasse, og 5 personer har gået i landsbyskole eller i skoler på børnehjem. Der er 5 personer, som har påbegyndt mellem-skoleuddannelse uden at have fuldført den, mens 5 personer har gennemført en mellem-skoleeksamen eller en realeksamen. Der er således ca. 80 % af gruppen, for hvem der findes oplysning om skolegangens forløb, som kun har gennemgået en almindelig folkeskoleuddannelse, 10 % har gået i mellem-skolen uden at afslutte med eksamen og 10 % har taget mellem-skoleeksamen eller realeksamen. Der er 15 uoplyste. Det er ikke-interviewede.

I en opgørelse, som Militærpsykologisk Tjeneste har foretaget i 1962 for en årgang unge mænd mødt til session, viste det sig, at ca. 18 % havde taget mellem-skoleeksamen og ca. 12 % realeksamen. Tallene er formentlig noget højere for København.

Selv om der er svingninger i antallet der tager mellem-skole- og realeksamen igennem årene, og man derfor ikke kan foretage en direkte sammenligning, er der ikke tvivl om, at eksamens-skole-gruppen er klart underrepræsenteret.

I den svenske kravalgruppe var der 52 personer med almindelig folkeskoleuddannelse og 7 med højere. — 4 uoplyste.

Der er 13 personer, som har haft 3 eller flere skoleskift.

7. Erhverv.

49 % af probanderne var enten i lære eller havde fuldført en faglig uddannelse, mens 44 % virkede som ufaglært arbejdskraft. Der var 1 skoleelev.

Tabel 15.

Skoleelev	1
Lærlinge	23
Voksen fagl. arb.	8
Bud - arbejdsdreng	14
Voksen ufagl. arb.	14
Ude af erhverv	3
I alt	63

Der er skønsmæssigt en mindre overrepræsentation i gruppen lærlinge eller faglærte. Den kan blive reduceret, fordi nogle af de påbegyndte læreforhold kan blive opløst.

Tidligere kriminalitet.

I rigsregistraturen har man indhentet oplysninger om samtlige anholdtes tidligere kriminalitet og andre lovovertrædelser.

Tabel 16.

Probander fordelt på antal registreringer.

antal registreringer	0	1	2	3	4	5	6	7	over 7	i alt
antal personer	32	13	6	2	0	2	2	2	4	63

Af tabellen ses, at 32 ikke tidligere er registreret, mens 31 er kendt og har een eller flere registreringer.

Man har videre fordelt gruppen af tidligere registrerede på alder ved 1. registrering.

Tabel 17.

Alder ved 1. registrering.

Alder	Antal personer
7 år	1
9 -	1
10 -	4
12 -	2
13 -	4
14 -	5
15 -	1
16 -	6
17 -	1
18 -	1
19 -	3
21 -	1
23 -	1
I alt	31

Antal straffelovsovertrædelser.

For at få et mere sigende udtryk for belastningen har man skilt straffelovsovertrædelser ud af det samlede antal registreringer. Man har set bort fra alderen ved lovovertrædelser. Straffelovsovertrædelser, hvor intet er anført om afgørelsen, eller hvor sagen er sluttet p. g. a. bevisets stilling, eller hvor sagen er henlagt eller afgjort med advarsel, er udeladt.

Tabel 18.

Probander fordelt på antal sager omfattende straffelovsovertrædelser, hvor der foreligger en afgørelse.

0	1	2	3	4	5	6	sager
38	14	4	2	1	2	2	probander

Af tabellen kan aflæses, at 38 eller 60,3 % af probanderne ikke har begået straffelovsovertrædelser, medens 25 eller 39,7 % har haft een eller flere overtrædelser. Det antages på grund af forskellige undersøgelser og beregninger, at kriminalitetshyppig-

heden for mænd i Danmark ligger på ca. 8 %. For den mandlige befolkning i København er tallet nok lidt større. Karl O. Christiansen når frem til 12 % i sin artikel: Kriminalitetshyppigheden i Danmark. I en undersøgelse over hjælpeskoleelevers senere skæbne fandt Karl O. Christiansen og Holger Rasmussen, at ca. 28 % af hjælpeskoleeleverne havde begået egentlige kriminelle handlinger. I kontrolgruppen fandt man, at 19,7 % havde begået kriminelle handlinger. Disse grupper boede i københavnske slumkvarterer. I undersøgelsen over en gruppe personer, der havde gået på Heldagsskolen, fandt J. Andersson, at ca. 72 % havde begået kriminelle handlinger.

Forskelle i materialernes alderssammensætninger m. v. tillader ikke en direkte sammenligning, men der er ikke tvivl om, at R.R. gruppen med 40 % straffelovsovertrædere er betydeligt mere belastet end normalbefolkningen, og formentlig også betydelig mere belastet end den del af den mandlige befolkning, som kommer fra samme statuslag jfr. kontrolgruppen i hjælpeskoleelevundersøgelsen.

I den svenske undersøgelse er der 46 % som på den ene eller anden måde er kendt i børneværnet for een eller flere af følgende reaktioner eller forholdsregler: politianmeldelse, tilsyn, „samlivsbeholdning“, institutionsanbringelse, tiltalefrafald, betinget dom eller konsultation på rådgivningsklinikker. I normalmaterialet er der kun 12 %, som på tilsvarende måde er kendt i børneværnet.

B. Den interviewede gruppe.

Denne del af undersøgelsen er baseret på et interview af 47 af de 63 i sag indtagne personer.

Man har i interviewet lagt vægt på at få probandens oplevede tilpasning til hjem, skole og arbejde frem. Man har også ønsket at få oplysninger frem om probandens anvendelse af fritiden. Endelig har man søgt oplyst forskellige forhold vedrørende opførelsen — som motivet til at deltage, oplevelse af egen skyld, probandens syn på myndighedernes optræden m. v.

Der var 16 probander, som enten ikke ønskede at lade sig interviewe eller var bortrejst.

Den interviewede gruppes repræsentativitet.

Tabel 19.

	Antal registreringer.									
	0	1	2	3	4	5	6	7	derover	i alt
Interviewede	25	9	4	1	0	2	2	1	3	47
Ikke interviewede	7	4	2	1	0	0	0	1	1	16
	32	13	6	2	0	2	2	2	4	63

For at belyse, i hvilken udstrækning de 47 interviewede kunne siges at være repræsentative for hele gruppen af anholdte, er de to grupper sammenlignet med hensyn til antal tidligere registreringer, alder, alder ved 1. registrering, sanktion i den aktuelle sag og aktiv/passiv-kriteriet.

Der er 25 eller 53,2 % af den interviewede gruppe, som ikke tidligere er registreret i rigsregistraturen, mens der er 7 eller 43,8 % blandt de ikke-interviewede. Dersom man ser på det samlede antal registreringer for de to grupper, er der forholdsvis taget ingen forskel mellem de to grupper.

Af aldersfordelingen i tabel 20 nedenfor fremgår det, at de yngre årgange er overrepræsenteret blandt de interviewede. 75 % af de ikke-interviewede er født i 1939 eller tidligere, mens kun 50 % af de interviewede er født i 1939 eller før.

Tabel 20.

Interviewede og ikke-interviewede fordelt på fødeår.

	Interviewede	Ikke-interviewede	
1933	3	2	
1934	4	1	
1935	2	3	
1936	1	0	
1937	5	0	
1938	3	2	
1939	5	4	
1940	11	2	
1941	8	0	
1942 og senere	5	2	
	47	16	i alt 63

I tabel 21 er foretaget en fordeling af interviewede og ikke-interviewede på alder ved 1. registrering i rigsregistraturen. Det ses, at der er 16 af de 22 interviewede, som er registrerede, eller 72,7 %, der har haft deres 1. registrering før det 17. år, mens

Tabel 21.

Interviewede og ikke-interviewede fordelt efter alder ved 1. registrering.

alder	interviewede	ikke-interviewede	i alt
7—16 år	16	8	24
17—23 år	6	1	7
registrerede i alt	22	9	31

der er 8 af 9 registrerede i den ikke-interviewede gruppe eller 88,8 %, der har haft deres 1. registrering før det 17. år.

Der er således en mindre overrepræsentation af tidligt registrerede i den ikke-interviewede gruppe i forhold til den interviewede gruppe.

I tabel 22 er interviewede og ikke-interviewede fordelt på sanktion i R.R. sagen. Det ses af tabellen, at der var 5 i den interviewede gruppe og 2 i den ikke-interviewede, der ikke fik nogen dom — og der var henholdsvis 40 og 14, der fik bøder. Den gennemsnitlige størrelse af bøden var for de interviewede kr. 134,16 og kr. 164,29 for den anden gruppe. Dette billede forrykkes, fordi der i den interviewede gruppe er to personer, som har fået alvorligere straf end bøde, nemlig henholdsvis 20 dages hæfte og 3 måneders fængsel, således at man må konkludere, at der ikke er særlig forskel på de to grupper, hvad sanktionen i R.R. sagen angår.

Tabel 22.

Interviewede og ikke-interviewede fordelt efter sanktion i „Rock and Roll“ sagen.

	Ikke dømte	Dømte					I alt
		100 kr. og der- under	100— 200 kr.	over 200 kr.	hæfte 20 dg.	fgsl. 3 mdr.	
Interviewede	5	26	11	3	1	1	47
Ikke-interv.	2	5	8	1	0	0	16
I alt	7	31	19	4	1	1	63

Interviewede og ikke-interviewede og kriteriet aktiv/passiv.

Af de 63 anholdte var der 7, som der ikke blev rejst sag imod. Der har således heller ikke været noget anklageskrift til vurdering af, hvor aktive de har været. De fordeler sig med 5 på den interviewede og 2 på den ikke-interviewede gruppe.

Tabel 23.

Interviewede og ikke-interviewede fordelt efter, hvor aktive resp. passive, de har været.

	Passive	pct.	Aktive	pct.	I alt
Interviewede	30	71,4	12	28,6	42
Ikke-interv.	7	50,0	7	50,0	14
I alt	37		19		56

Det ses, at 28,6 % af de interviewede er vurderet som aktive over for 50 % af de ikke-interviewede. Der var således forholdsvis en betydelig overvægt af aktive blandt de ikke-interviewede.

Sammenligningen af de to grupper viser under eet, at den ikke-interviewede gruppe er noget ældre end den interviewede. Der er en svag overvægt af registrerede personer i den ikke-interviewede og tilsvarende en svag overvægt af tidligt registrerede i samme gruppe. *Antallet* af registreringer for de to grupper er forholdsvis det samme. Der er således en svag tendens til, at den ikke-interviewede gruppe er mere belastet end den interviewede.

Hvad sanktionen angår, er den gennemsnitlige bøde 15—20 % større i den ikke-interviewede gruppe end i den anden, men til gengæld finder vi to tilfælde, 1 med hæfte og 1 med fængselsstraf i den interviewede gruppe, således at der næppe kan siges at være nogen forskel med hensyn til sanktion. Derimod er der en betydelig overvægt af aktive i den ikke interviewede gruppe.

Probandernes oplevede tilpasning.

Under interviewet har man forsøgt at få oplysninger frem, der kunne karakterisere probandernes forhold til særligt betydningsfulde sociale grupper, som familien, lærere og kammerater i skolen, arbejdskammerater og overordnede på virksomheder, hvor probanderne har været beskæftiget, og til arbejde og skolegang. Tilpasningen til de nævnte grupper eller aktiviteter kan tages som udtryk for probandernes tilpasningsdygtighed i al almindelighed. Den information, man har fået om probanderne, har været disses egen oplevelse af deres forhold til de nævnte grupper — eller endnu forsigtigere formuleret den oplevede tilpasning, sådan som den blev udtrykt i interviewet. Det er utvivlsomt et betydningsfuldt aspekt af probandernes tilpasning, man ad den vej kan komme frem til, om end ikke det eneste.

Af de udtalelser, som probanderne er kommet med under interviewet, har man udvalgt sådanne udtryk, som direkte eller indirekte skønnedes at karakterisere probandernes holdning til personer eller grupper. Man har derefter groft klassificeret disse udtryk i to grupper, een med negative og een med positive udtryk i forhold til en person eller gruppe. Man har indtryk af, at denne grove klassificering har kunnet gennemføres uden at gøre nævneværdig vold på materialet, og med forenklingens fordele.

Undertiden har probanden udtrykt sit forhold til en person

ved at gengive dennes holdning til probanden. Hvor intet andet har foreligget, har man brugt en sådan udtalelse til at karakterisere forholdet mellem personen og probanden.

1. Forhold til fader.

Af de 47 interviewede var der, som det fremgår af tabel 24, 9 personer, som var opvokset uden for hjemmet, og som derfor enten ingen kontakt havde eller kun overfladisk kontakt til deres fader. I 6 tilfælde var faderen død, og i 4 tilfælde var faderen flyttet fra hjemmet på grund af en skilsmisse el. lign. Tilbage var der 28 tilfælde, hvor børnene var opvokset sammen med faderen, heraf var 2 uoplyste.

I gruppen, der er tilfredse med deres fædre, er der 15 personer. 4 probander karakteriserer deres forhold til faderen som „godt“, 1 forklarer, at „hans far er noget gammeldags, men ellers er forholdet godt“; 5 karakteriserer forholdet til faderen som „kan tale med“. Desuden optræder udtalelser som „flink til at hjælpe“, „tager probanden med ud til sport“, „kærligt“ og „fint“ og endelig „intet at sige ham på“. I gruppen, der er utilfredse med deres fædre er der 11 personer. I 2 tilfælde finder vi den udtalelse, at „faderen bankede probanden, så der kom skilsmisse“. Et par anfører, at „deres far er streng“; 1 fremhæver, at „han ikke tør gå til sin far“, og i et par tilfælde er faderen øjensynligt „uinteresseret i børnene“, „tager sig ikke af børnene“, „bliver væk fra hjemmet i længere tid“. I 2 tilfælde har probanden oplevet, at deres far „ikke brød“ sig om dem.

Som det fremgår, er der kun ca. en trediedel af probanderne, som selv mener, at de har et tilfredsstillende forhold til deres fader, medens ca. en fjerdedel har *givet udtryk* for et utilfredsstillende forhold til en hjemmeværende fader. Der er 9, der er opvokset uden for hjemmet, og i 4 tilfælde har faderen været fraværende. Disses forhold til deres fædre kan også betegnes som utilfredsstillende. I 6 tilfælde var faderen død. Der er således $\frac{2}{3}$ der har haft et utilfredsstillende forhold til en far i forskellig betydning.

Tabel 24.

Opvokset uden for hjemmet	Faderen død	Faderen frav.	Tilfreds med faderen	Utilfreds med faderen	Uoplyst	I alt
9	6	4	15	11	2	47

2. Forhold til moder.

Af tabellen nedenfor ses det, at 13 af forskellige grunde ikke har givet oplysning om forholdet til moderen. Af de resterende 34 er holdningen positiv hos 28, hos 6 er den negativ.

Tabel 25.

Opvokset uden for hjemmet	Tilfreds med moderen	Utilfreds med moderen	Uoplyst	I alt
9	28	6	4	47

Der er 8, som har betegnet forholdet til moderen som „godt“, og 7 betegner deres mor som „en man kan tale med“. Udtalelserne kan variere som „kan tale med mor om alting“, eller „kan tale med mor om mine problemer“ m. v. 3 lægger vægt på, at moderen har forstået at ordne hjemmets forhold, såsom „passet børnene godt“, „klaret opdragelsen“ og „passet hus og hjem“. Desuden forekommer udtalelser som „opofrende og sød“, „glad for“, „gammeldags, men ellers et godt forhold“, „kærlig“ m. v.

I gruppen, der har haft utilfredsstillende forhold til deres mødre, finder vi 1, som har oplevet sin mor som „afvisende“. Han synes at have oplevet, at hun helst var fri for ham, betegner hende i øvrigt som „hysterisk“. 2 giver udtryk for, at de „ikke har kontakt“ med deres moder eller „ikke kan tale“ med hende. 1 har „afbrudt forbindelsen“ med moderen, og 1 pointerer, at hans mor „ikke har noget at sige“, og der er 1, der oplever, at han „altid bliver skældt ud“.

Som helhed er der mange flere af probanderne, som er vokset op sammen med deres moder, og de har — som man kunne vente — meget hyppigere udtalt sig positivt om forholdet til deres moder end til deres fader.

3. Forhold til søskende.

Der er 6 probander, som er enebørn. 9 er opvokset uden for hjemmet.

I gruppen, der er tilfreds med forholdet til deres søskende, er der 22 personer. 7 af dem betegner deres forhold til søskende som „godt“; 4 kommer godt ud af det med søskende, og 4 siger, at det „går fint“. 2 betegner forholdet som „veldig godt“, og 2 bemærker, at der er „skænderier, men man bliver gode venner igen“. 1 finder ikke, at han har større uoverensstemmelser med sine søskende. Der er 1, der betegner forholdet som „nogenlunde“, og 1, som har et „godt forhold til en broder, men et ringere forhold til en søster“. 1 betegner sit forhold som „godt til en af sine søskende, men dårligt til de andre“.

I den anden gruppe finder vi, at 3 personer ingen forbindelse har med deres søskende, og 1 har ikke mere med dem at gøre end nødvendigt. 1 synes ofte at indvikle sig i slagsmål med dem, og 1 har mange skænderier med sin storebroder. 1 proband udtrykker sit forhold til sine søskende med „brødre kan vist aldrig

enes“. — Et par probander er ikke helt så kritiske som de førnævnte, men mener dog ikke, at forholdet til søskende er særligt godt, og 1 er særlig ked af, at en mindre broder driller ham.

Tabel 26.

Opvokset uden for hjemmet	Enebørn	Tilfreds med søskende	Utilfreds med søskende	I alt
9	6	22	10	47

4. Konflikter med forældrene.

Ud fra en vurdering af probandernes forhold til deres forældre, og hvad der i øvrigt er kommet frem på spørgsmålet, om probanderne havde mere langvarige konflikter med deres forældre, har man fundet, at der i 13 tilfælde er tegn på alvorlige konflikter mellem probanderne og deres forældre, medens der i 23 tilfælde ikke synes at være noget tegn herpå. 2 tilfælde er uoplyst, og 9 er opvokset uden for hjemmet.

5. Forhold til skolegang.

30 personer har givet udtryk for et positivt forhold til deres skolegang, mens 8 har udtalt sig negativt. For 9 personers vedkommende er synet på skolegangen ikke oplyst.

Af dem, som har udtalt sig positivt, er der 21, som uforbeholdent karakteriserer forholdet til skolegangen som godt. De øvrige udtrykker tilfredshed med forskellige former for moderation som „normalt“, „almindeligt“, „jævnt godt“, „meget godt“, „ikke noget at klage over“ m. v.

De, som er negativt indstillet, giver på mere ublandet måde udtryk for deres utilfredshed, som f. eks. „brød sig ikke om at gå i skole“, „ikke den store interesse, hellere ud at tjene penge“, „ikke gode minder“ m. v.

6. Forhold til kammerater.

Der er 42 af probanderne i gruppen, der har klaret sig godt blandt kammeraterne i skolen. Af disse har omkring 35 givet udtryk for at have klaret sig godt blandt kammerater på en uforbeholden måde. Blandt udtalelserne her kan nævnes „godt forhold til kammerater“, „fint kammeratskab“, „flinke“, „udmærket“. De øvrige har udtalt sig på en mere behersket måde eksempelvis — „nogenlunde“, „det kunne lige gå“, „ikke noget særligt“, „ingen alvorlige konflikter“. Deres forhold til kammeraterne har næppe været mere end nogenlunde tåleligt. Der er

3 probander, som har givet udtryk for et dårligt forhold til deres kammerater: „ikke særlig godt“, „isolerede sig“, „dårligt“. Der er 2 uoplyste.

7. Forhold til lærere.

Der er 23, som er udelte positive i deres udtalelser, 12 er mere forbeholdne, mens 4 næppe har haft mere end et nogenlunde tåleligt forhold til deres lærere — i alt 39 i den „tilfredse“ gruppe. Blandt udtalelserne her kan nævnes „vældig fint“, „godt“, „meget godt“, „jævnt godt“, „godt, men bedst til mandlige“, „der var begge slags, flest flinke“, „ballade af og til ellers jævnt godt“, „ikke særlig på kant med nogen“. Der er 7, som har givet udtryk for et dårligt forhold til deres lærere. Der findes udtalelser som „tærskede klasselæreren“, „2—3 lærere på nakken af ham, de øvrige flinke“, „nogle gamle, sure nisser“, „voldsomme konflikter“, „dårligt“. 1 er uoplyst.

8. Probanderne og erhvervslivet.

Det overvejende flertal er tilfredse med deres arbejde. 31 giver positivt udtryk for deres forhold til arbejdet, mens 5 giver udtryk for tilpasning på en mere forbeholden måde. Blandt udtalelserne skal anføres: „synes godt om“, „glad for“, „godt tilfreds“, „udmærket“, „både ja og nej“, „nogenlunde“, „tager hvad der kommer“. Kun 2 er negative. De betegner deres arbejde som „trivielt“ og „puklearbejde“. Der er 9 uoplyste.

På spørgsmålet, om det arbejde, probanden har, er efter eget ønske, svarer 19 positivt; 22 har svaret på en måde, der er vurderet som negativt; 5 er uoplyste; 1 havde ingen ønsker.

Det er værd at notere, at selv om over 50 % af probanderne ikke har fået arbejde efter eget ønske, synes det ikke at have påvirket probandernes tilpasning til erhvervslivet i negativ retning.

Tilpasningen til erhvervslivet har man også udtrykt ved antallet af arbejdssteder og længste tid på arbejdsplads, oplyst af probanderne. Af tabel 27 fremgår det bl. a., at der er 7 personer, som har haft 6—9 arbejdspladser, og 2 har haft 10 eller flere arbejdspladser. Så hyppige arbejdsskift kan være udtryk for manglende tilpasning. I øvrigt viser tabellen skønsommæssig god tilpasning. Af tabel 28 fremgår, at der er 1 person, som angiver længste ansættelsestid som 2 måneder. De øvrige har arbejdet 6 måneder eller mere på en arbejdsplads. Som helhed viser tabellen god oplevet tilpasning til erhvervslivet.

Tabellernes oplysninger er ikke entydige, fordi der ikke er taget hensyn til alderen.

Forskellen imellem de to tabeller kan muligvis hænge sam-

men med, at en ustabil periode i de yngre år er blevet afløst af en mere stabil periode, hvor man måske efter en vis søgen efter det rigtige arbejde finder det rette og falder til ro.

Tabel 27.

Antal arbejdssteder.

Antal pladser	Antal personer
1	5
2	10
3	11
4	4
5	6
6—9	7
10 og derover	2
uoplyst	2
	i alt 47

Tabel 28.

Varighed i plads.

Længste varighed mdr.	Antal personer
1	0
2	1
3	0
4	0
5	0
6	6
7—9	3
10—12	4
13—18	6
19—24	6
25—30	2
31—36	1
derover	8
uoplyst	10
	i alt 47

9. Forhold til arbejdskammerater.

Vedrørende forholdet til arbejdskammeraterne viste det sig, at ikke een eneste angiver at have vanskeligheder i omgangen med medansatte. Der er 33, som giver udtryk for et tilfredsstillende forhold til deres arbejdskammerater, hvoraf 30 på en uforbeholden måde. Der forekommer udtalelser som „godt“, „sjældent uoverensstemmelser“, „ingen vanskeligheder“, „aldrig et ondt

ord“, „udmærket“, „flinke fyre“, m. v. De 3 mere forbeholdne udtalelser var „meget flinke, kender dem ikke så meget“, „ikke noget at klage over — man må indrette sig“, „nogenlunde tilfredsstillende“. 2 har ingen arbejdsammerater, 12 er uoplyste.

10. Forhold til overordnede.

I forholdet til overordnede er der kun 4, som giver udtryk for utilfredshed, hvoraf 2 i mere moderat form: „i flere tilfælde konflikter“, „lidt utilfreds med mester, er en gnier“, „ikke noget godt forhold“, „slavepisker“. Der er 36, som er tilfredse med forholdet til deres overordnede, hvoraf 27—28 giver udtryk for udelt tilfredshed, mens 8—9 af probanderne er mere forbeholdne. Blandt de udelt positive udtalelser kan nævnes: „chefen flink“, „kommer godt ud af det med“, „godt forhold“, „flink leder“, „fint“. Af mere forbeholdne udtalelser kan nævnes: „nogenlunde“, „O. K. — sommetider sammenstød“, „godt forhold, men mester sur i lang tid over ringe forseelse“. Der er 7 uoplyste.

For at lette overblikket over den i det foregående beskrevne tilpasning har man i tabellerne nedenfor givet en oversigt over den udtrykte tilpasning til hjem, skole og erhvervsliv. For hjemmet er benyttet forhold til fader, moder og søskende. For skolen forhold til skolegang, kammerater, lærere og for erhvervslivet forholdet til arbejde, kammerater og overordnede. Der er således benyttet i alt 9 variable. God tilpasning er for den enkelte variable givet eet plus og for dårlig tilpasning eet minus — svarende til placering i den „tilfredse“ eller „utilfredse“ gruppe inden for den givne variable. Den enkelte person kan således i alt højst score 9 plusser og minusser.

Tabel 29.

											I alt	
											Antal	
Antal +	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	pers.	i alt +
Antal personer	0	2	2	4	0	9	10	9	5	6	47	280
											I alt	
											Antal	
Antal ÷	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	pers.	i alt ÷
Antal personer	15	21	7	3	0	0	0	0	1	0	47	52

Det ses af tabellerne, at probanderne har givet udtryk for en god tilpasning. Vægten ligger stærkt forskudt op mod den gruppe, som for den udtrykte tilpasning har fået 5 eller flere plusser. Der er kun en enkelt, som har givet udtryk for en helt igennem ringe tilpasning. Probanden har fået 8 minusser. Ellers fordeler de scorede minusser sig med 21 med 1 minus, 7 med 2 og 3 med 3. Der er i alt scoret 280 plusser og 52 minusser.

I den svenske undersøgelse har man ved hjælp af en attitude-test bl. a. søgt at få et indtryk af kravalgruppens forhold til familie, skole og arbejde. I den svenske undersøgelse har man foruden kravalgruppen også arbejdet med to skolepopulationer, der har tjent som vejledende sammenligningsgrupper, en „folkskola“ og en „högre almen läroverk“.

To trediedele af kravalgruppen har valgt det svar, at deres fædre „var lige så gode som andres fædre“. Der var i alt 4 valgmuligheder: 1) meget bedre end de flestes, 2) nok lidt bedre end de flestes, 3) lige så gode som andres, 4) ikke så god som flertallets. For gymnasiegruppen gjaldt det, at to trediedele valgte: var bedre eller meget bedre end andres. Folkeskolegruppen lå på linie med kravalgruppen. Holdningen til moderen følger samme linier, blot endnu mere udpræget.

Vedrørende holdningen til arbejdet, hvor der kunne vælges mellem svarene 1) vældig godt, 2) nogenlunde, og 3) trist, valgte 62 % af kravalgruppen svarmuligheden „vældig godt“, 32 % „nogenlunde“ og kun 6 % „trist“.

Halvdelen af kravalgruppen vælger efter samme skala benyttet på holdningen til skolen svaret „nogenlunde“, og resten fordeles sig ligeligt på de to andre muligheder. Folkeskolegruppen følger her kravalgruppen, hvad angår svaret „nogenlunde“, hvorimod kun 21 % af disse synes at trives „vældig godt“ over for 35 %, som valgte at betegne skolegangen som „trist“.

Fritiden.

Man har søgt probandernes fritidsbeskæftigelse oplyst ved at spørge dem om, hvad de foretog sig i den uge, som gik forud for dagen, hvor de blev interviewet. 2 er uoplyste. På 1 uge tilbragte de 45 196 dage ude og 119 dage hjemme.

I oversigten nedenfor ses, hvorledes dagene, der tilbragtes ude, blev anvendt.

Tabel 30.

	Aftener ude	Antal probander
Skole	14	5
Biograf	42	29
Kaffebar eller restaurant	32	16
Klubber	42	16
Kammerater eller kæreste	62	22
På gaden	4	4

i alt 196

I Ungdomskommissionens betænkning om „Ungdommen og fritiden“ 1952 hedder det: „... hvis der til hjemmelivet også regnes besøg hos venner og bekendte, men ikke privat selskabelighed, ses det, at omkring halvdelen af aftenerne for ungdommen som helhed anvendes til hjemmeliv“.

Ugifte mænd i hovedstaden tilbringer ca. hver tredje aften hjemme. Dersom man i lighed med optællingen i kommissionsbetænkningen lægger antal aftener, som R.R. deltagerne tilbragte hos kammerater, til antal aftener tilbragt i hjemmet, får vi 134 aftener tilbragt ude og 181 aftener tilbragt hjemme — i procent 43 og 57 tilbragt henholdsvis ude og hjemme.

I den svenske undersøgelse tilbragte probanderne hver tredje aften i hjemmet, hvad der stort set svarer til de danske tal. Det nævnes videre i den svenske undersøgelse, at stikprøveundersøgelsen ref. i betænkningen „Ungdomen och nöjeslivet“ viser, at ungdommen tilbragte mellem 25 og 40 % af aftenerne hjemme.

Biografture var den hyppigste beskæftigelse på udeaftenerne i den svenske undersøgelse.

Af Sveris beretning om den norske undersøgelse fremgår det, at antallet af hjemmeaftener svarer til den danske undersøgelse.

Helbredstilstanden.

Hvad angår probandernes helbredstilstand har man fundet, at ca. halvdelen af den interviewede gruppe havde været hospitaliseret en eller flere gange. Et par af probanderne led eller havde lidt af langvarige sygdomme, ligesom et par af dem så dårligt. En enkelt led af talevanskeligheder; 2 personer havde været anbragt flere gange på svagbørnskoloni i skolealderen. Af dem, som havde været hospitaliseret, havde 1 været indlagt i 9 måneder på Sct. Hans hospital på grund af dårlige nerver, og 1 havde været indlagt på Bispebjerg hospitals psykiatriske afdeling.

Man havde spurgt probanderne, om de mente, at de var nervøse. 15 havde angivet, at de var nervøse. Herudover er 4 af de interviewede blevet betegnet som nervøse af interviewerens.

Af den interviewede gruppe — 47 personer — er der således 19, der synes at være præget af nervøsitet.

Rygevaner.

Man har også udspurgt probanderne om deres rygevaner, og det viste sig, at 33 af de 47 var rygere, medens 12 ikke røg. Godt to trediedele af dem, som røg, havde et forbrug, der lå på 10 cigaretter eller derunder om dagen eller en pakke tobak om ugen, medens en trediedel lå på mere end 10 cigaretter om dagen og mere end en pakke tobak om ugen. Der var ikke nogen egentlige storrygere imellem, d. v. s. med et tobaksforbrug på mere end 20 cigaretter om dagen. 2 er uoplyst.

„Rock and Roll“ begivenhederne og probanderne.

En række af spørgsmålene i interviewet sigtede på at få oplyst probandernes indstilling til R.R. begivenhederne, hvor mange gange probanden var på Rådhuspladsen, motiverne for at deltage, adfærden, syn på myndighederne m. v.

1. *Probandernes deltagelse i optøjerne.*

I tabellen nedenfor ses probanderne fordelt på de aftener, hvor de var til stede under optøjerne.

Tabel 31.

	Antal besøg på Rådhuspladsen
1. aften	15
2. „	18
3. „	32
4. „	12
5. „	4
6. „	5

I alt 86

Af tabellen fremgår det, at probanderne under eet i alt har været 86 gange på Rådhuspladsen. De ikke-interviewede er kun talt med een gang — for arrestationsdagen, og det fremkomne tal er et minimumstal. Nogle har således været på Rådhuspladsen mere end een gang under optøjerne. Mere interessant er det vel imidlertid, at så få har været mere end een gang på Rådhuspladsen. 11 kom alene til Rådhuspladsen, mens 36 kom i følge med andre. Man tog fortrinsvis af sted i et antal af 2 eller 3. I et par tilfælde var grupperne noget større, uden at have karakter af større bander.

De fleste er således kommet til Rådhuspladsen sammen med kammerater. Det er næppe særlig karakteristisk for denne gruppe, at man ikke kommer alene. Det er kendt, at unge er gruppeorienteret, befinder sig bedst sammen med kammerater.

Man kan næppe tage det her fremkomne til indtægt for det synspunkt, som har været fremme, at optøjerne var organiseret af bander, som sammen drog fra deres kvarterer ind til Rådhuspladsen.

Der var ingen, som blev arresteret mere end een gang.

2. *Probandernes motiv til at deltage i optøjerne.*

Af besvarelserne af spørgsmålet: „Hvorfor tog De derind?“, som er givet i en oversigt nedenfor, fremgår det, at kun for 8 personer var motivet: at se filmen, mens 29 tog til byen for at

være tilskuere til eller deltagere i eventuelle tumulter. De øvrige kom af andre og i denne forbindelse tilfældige grunde forbi.

Besvareelserne af spørgsmålet om motivet til at tage ind til Rådhuspladsen levner samtidig ikke megen plads for tvivl om den betydning, som den megen omtale i pressen har haft. Halvdelen angiver, at de er kommet til stede alene i kraft af den publicity, som røret omkring filmen foranledigede. Heraf oplyser 19, at de har læst om optøjerne i aviserne, 1 nævner forhåndsomtalen af filmen, 5 har hørt om optøjerne fra andre. Kun 2 nævner radioen. Tallene vedrørende pressens betydning er minimumstal, idet spørgsmålet, der blev stillet, ikke sigtede på at få belyst pressens betydning, men motivet til at tage på Rådhuspladsen.

Tabel 32.

„Hvorfor tog De derind?“

	Antal personer
kommer hver aften i distriktet — trækkerdreng	1
for at se filmen	8
var tilfældigt til stede	9
havde hørt eller læst om optøjerne — ikke selv lave ballade — ville se på (nysgerrighed)	21
der skulle ske noget „skægt“ — havde ikke andet at lave	1
hørt om optøjerne — kom for at lave ballade	1
for at se, om der blev „skægt“ i gaden	5
set filmen — kom de andre aftener for at lave ballade	1
	I alt 47

3. Syn på politiet.

Man har været interesseret i at få oplyst probandernes syn på politiet i den aktuelle sag, men har også ønsket at søge belyst probandernes indstilling til politiet i al almindelighed.

Hvad angår probandernes syn på politiet i den aktuelle sag, har 44 udtalt sig negativt om den måde, hvorpå politiet greb sagen an. Udtalelserne varierer fra en mere ubestemt afstandtagen hos 3, over en noget kritisk indstilling hos godt 15 og en meget hård kritik fra ca. 25, hos hvilke sidste man bl. a. finder politiet betegnet som „rene sadister“ og „fejge sataner“. I 17 tilfælde har probander givet udtryk for den opfattelse, at det var politiet, som provokerede „de unge mennesker“ frem. 1 går så vidt som at betegne optøjerne som politioptøjer. Der er 2 probander, som til dels udtaler sig positivt om politiets metoder. Den ene giver udtryk for, at „politiet ikke gør andet, end hvad

det er nødt til at gøre“, og den anden „mener ikke, at politiet er så slemt“.

Hvad angår probandernes syn på politiet i øvrigt, er der 16, som er positivt indstillet over for politiet; heraf er 6 klart positive, mens de øvrige er mere neutrale, idet de anerkender nødvendigheden af, at vi har et politi. Der er kun 2, der ikke bryder sig om politiet. Der er en temmelig stor gruppe af uoplyste.

Då probandernes syn på politiet i øvrigt således kun er belyst for godt en trediedel af probanderne, kan man næppe drage nogen afgørende konklusion af det store antal positivt indstillede blandt dem, der har udtalt sig.

Tabel 33.

Syn på politiet i den aktuelle sag.

Negativt syn på politiet		Positivt syn på politiet		Uoplyst
ubestemt	3	ikke noget imod	1	1
behandlede lige dårligt nok	1	ikke slemme	1	
ikke særlig godt	4			
skulle have skelnet	1	I alt	2	1
skulle ikke have stillet op	4			
kan ikke lide	4			
grove i munden	1			
kunne ikke beherske sig	1			
ikke for kønne	1			
lovlig strenge	1			
rå — hårde	7			
brutale og frække	5			
hårdhændede metoder, forkerte	4			
bissede	1			
nye betjente, som skulle bruge stavene	1			
umenneskelig måde at slå på	1			
ivrige til at slå — lide at slå	1			
åndssvagt	1			
fejge sataner	1			
rene sadister	1			
		I alt	44	

Tabel 34.

Syn på politiet bortset fra den aktuelle sag.

Positivt syn på politiet Udtalelser:		Negativt syn på politiet Udtalelser:		Uoplyst
godt lide	1	bryder sig ikke om	2	29
skal jo være der	1			
begejstret	1	I alt	2	29
til gavn — nødvendigt	4			
ellers flinke — godt lide	4			
ellers fredeligt	1			
ikke noget imod	1			
ellers helt i orden	1			
ikke slemme	1			
anerkender politiet	1			
	<hr/>			
	I alt			16

I den svenske undersøgelse har man også søgt at få indstillingen til politiet frem. Resultaterne tolkes derhen, „at den typiske holdning i alle grupper (kravalgruppen, folkeskolegruppen og gymnasiegruppen) er indifferent, altså ikke direkte fjendtlig, men heller ikke direkte positiv til politiet“. Det hedder videre, at „det kan være forståeligt, at en så stor gruppe som hver femte dreng i kravalgruppen udtrykte meget lav værdsættelse af ordensmagten, eftersom de overvejende mente, at de ufor skyldt var kommet i konflikt med denne nytårsaften. Men hvordan skal man forklare, at ca. hver tiende dreng i byen synes at dele deres negative holdning?“.

4. Oplevet arrestationen som selvforskyldt.

På spørgsmålet, om probanderne selv var skyld i arrestationen, forklarer 9, at de selv havde været ude om det.

Der er 35, som mener, at arrestationen var ufor skyldt. Nogle få kommer med bemærkninger om, at de har drillet politiet med at råbe og synge, uden at de af den grund synes at mene, at det var rimelig årsag til arrestationen. En enkelt indrømmer, at han har sparket en betjent, men da han tit har gjort det, uden at der er sket noget, mener han ikke, at han selv er skyld i sin arrestation.

Der er grund til at understrege, at der her er tale om probandernes egen oplevelse af skyld. Andre iagttagere ville muligvis komme til et andet resultat.

Tabel 35.

Egen skyld i arrestationen.

Ja:	3	Nej:	1	3
selv ude om det vred over anholdelsen, men indser, at han skulle tages såvel som de andre	1	politiet provokerede, men drillede politiet ved at råbe og synge	1	3
ikke helt uden skyld, men politiet kunne have gået lidt lempeligere frem	1	havde ikke gjort noget, hævder at være uskyldig, har kun været i sin gode ret til at blive stående nogle steder eller sige noget til nogle betjente	1	
selv ude om det, men måske var politiet lidt for hårdhændet synes, han blev korrekt behandlet	1	uden egen skyld, ærgerlig over anholdelsen og bøden, og sur fordi hans navn kom i avisen, hvad han har måttet høre meget for	1	
tog det ikke så tungt, fordi han vidste, hvad han havde lavet	1	uden egen skyld, politiets skyld	5	
uretfærdigt behandlet, men sådan set selv været ude om det	1	uden egen skyld, skulle hente sin knallert, da en betjent råbte: „Vi skal lige have ham der med“, som om de var ude efter at få et antal	1	
i alt	9	nægter at have været støjende, men indrømmer at være taget til byen for at se, om der blev ballade	1	
		havde ikke gjort noget	4	
		uretfærdigt behandlet	4	
		politiets skyld — „når de står der, må man lave skæg“	1	
		uden egen skyld	9	
		uretfærdigt pågrebet — „man bliver jo påvirket, når flere tusind står sammen,“	1	
		uden egen skyld — ingenting gjort	2	
		råbt skældsord efter politiet, mener, politiet skulle have ladet folk råbe	1	
		utilfreds med arrestationen	1	
		uden egen skyld i arrestationen, mener, han har været udsat for vold fra politiets side	1	
		indrømmer, at han sparkede, men har så tit sparket en betjent, uden at der skete noget	1	

Gruppen, som ikke mener, at den er skyld i egen arrestation, kan deles i to. Den ene gruppe nægter blankt at have gjort noget forkert — den omfatter ca. 30 — mens de øvrige indrømmer, at de har drillet politiet på forskellig måde — en enkelt har sparket en betjent.

5. Probandernes syn på afgørelsen.

Af tabel 36 fremgår, at der er 6, som har givet udtryk for, at afgørelsen var retfærdig, mens 32 har været utilfreds med afgørelsen. Af de utilfredse har en 12—13 probander ment, at bøden var for stor, mens resten mener, at domfældelsen var uretfærdig. Der er 5, som er uoplyste. 2 personer ved ikke, hvilken

Tilfreds		Tabel 36.		An- dre	Uop- lyst
		Syn på afgørelsen.			
retfærdig	5	Utilfreds		4	5
retfærdig, når 2 be- tjente siger det	1	Der var ikke undersøgt nok om det	1		
		bøden for stor	9		
I alt	6	bøden for hård, en ad- varsel retfærdig	1		
		uretfærdigt behandlet	2		
		meningsløs	1		
		dommeren på politiets side, som er fyldt med løgn	1		
		uretfærdig	9		
		dommen kan diskuteres — „man har jo ikke no- get at sige, når en betjent vidner mod een, bøden for stor“	1		
		retten hørte kun på be- tjentens forklaring ikke på hans	2		
		uretfærdig — „men det er jo ikke let for dem at se, hvem der har ret“	1		
		bøden for stor, men det var vel en advarsel	1		
		retfærdig, indtil han fik bøden på 100 kr. — brokkede sig i retten, fordi man truede med 300 kr.	1		
		dommen hård — påstår at være uskyldig	1		
		smadderuretfærdig	1		
		I alt	32	4	5

stilling de skal tage; 1 havde fået sagen udsat, fordi probanden hævdede, at han var udsat for vold, og 1 person havde ikke været i retten.

6. *Probandernes syn på dommere i al almindelighed.*

På spørgsmålet, om dommere her i landet ellers er retfærdige, har 19 svaret bekræftende. 7 udtrykker på forskellig måde, at de ikke tror, at dommere er retfærdige. 16 har ingen mening herom — 1 gør gældende, at dommere er forskellige, og 1 tror, at der er forskel på den behandling, personer af forskelligt køn får. Der er 5 uoplyste.

Tabel 37.

Syn på dommere i al almindelighed.		Ingen Uop- mening lyst	
Ja:	Nej:	16	5
ikke noget at udsætte på domstolene	domstolene ikke altid lige retfærdige	1	
som helhed retfærdige	hænger sig i bagateller	1	
ellers retfærdige	dommerne er ellers for milde, der burde være dødsstraf for mord og klø til dem, der var skyldig i voldtægt, røverier o. l.	1	
ellers skulle dommere her i landet vel være retfærdige	håber ikke, dommerne ellers er sådan som i hans sag	1	
retfærdige, men undertiden for mild, kunne tænke sig hårdere straffe for tyveri, vold o. l.	domstolene gør forskel på små og store, rige og fattige (har set en del retssager på Nytorv)	1	
synes om domstolene retfærdige, men de kan også tage fejl	dommerne er hårde der er meget „fusk“ sådan med sagførere, nogle slipper for billigt i kriminelle sager, det er lidt op og ned	1	
I alt		7	16 5

Der er en ganske markant forskel i synet på dommere i al almindelighed også på afgørelsen i den aktuelle sag.

Politiets anholdelsestaktik.

Det er et åbent spørgsmål, hvad den anholdte gruppe repræsenterer, i hvilken udstrækning den kan siges at repræsentere

de store befolkningsmasser, der var på Rådhuspladsen. Der kan ikke siges noget herom. Er det de mest aktive, de, der er dårligst til at løbe, eller de, der har relativ god samvittighed og derfor bliver stående? Har læderjakken en særlig opfordringskarakter? Skal der mindre til, før han bliver arresteret end for den pæne borger i cotton-coat? Store forsamlinger er det vanskeligt at undersøge med henblik på de nævnte forhold. Det har dog været muligt inden for materialet at påvise betydelige forskelle på de grupper, der er blevet arresteret på de forskellige dage, og derved er det problem blevet understreget, at ved en arrestation i sådanne optøjer er det formentlig ikke blot lovovertrædelsen, der spiller en rolle, men også politiets indstilling.

I tabellen nedenfor er materialet fordelt på arrestationsdage og kriteriet aktiv/passiv.

Tabel 38.

Arrestationsdag og aktiv/passiv kriteriet.

Arrestationsdag	Antal anholdte	Passive	Aktive	÷ sag
1. (5. 8.)	9	0	6	3
2. (6. 8.)	14	9	4	1
3. (7. 8.)	30	26	2	2
4. (8. 8.)	7	1	6	0
5. (9. 8.)	Ingen anholdelser			
6. (10. 8.)	3	1	1	1
I alt	63	37	19	7

Det ses, at der er betydelige forskelle i forholdet mellem antallet af aktive og passive på de forskellige dage.

Af beskrivelserne af optøjernes forløb får man indtryk af, at politiet den første dag var indstillet på, at der kunne forventes uroligheder, men at man var noget tilbageholdende med arrestationer. Alle arrestationer foregik i forbindelse med forceringen af indgangen til Tivoli. Der blev således ikke foretaget anholdelser i forbindelse med trafikchikanerierne og gruppedannelserne på Rådhuspladsen.

Den næste dag synes begivenhederne at tage noget mere fart. Gaderne omkring Bristol blev ryddet et par gange, fordi der efter Schlüter var nærliggende fare for voldshandlinger eller „raid“.

På trediedagen, den 7. august, samlede en stor menneskemængde sig på Rådhuspladsen kl. ca. 20,30, og pladsen blev ryddet flere gange. I en artikel i Socialdemokraten fra den 8. august hedder det: „Politiet lagde ikke skjul på, at man i stor udstrækning skred ind, så snart der blot var *tilløb* til ballade“.

På denne aften blev 30 personer arresteret, svarende meget godt til den meget aktive indstilling, som politiet skal have haft den pågældende aften.

Den fjerde aften lægges politiets linie om. Den går nu ud på — ifølge Schlüters beretning — at det hele er forbi. Politiet skulle dirigere trafikken, men i øvrigt helst ikke gribe ind.

Der blev foretaget 7 anholdelser den pågældende aften, hvoraf 2 i forbindelse med overfald på en politibetjent. Desuden skulle civile betjente have udpeget et par af lederne ved stormen på Tivoli.

Den femte dag regnede det, og der forekom ingen uroligheder.

Den sidste dag, hvor optøjerne ebbede ud, blev der kun arresteret 3 personer. Ved 21,20-tiden begyndte der at samle sig et opløb, som omfattede ca. 2000 mennesker, der blev på Rådhuspladsen til ca. kl. 24,00. Derefter opløstes gruppen. Man har indtryk af, at politiet også den sidste aften fulgte den tilbageholdende taktik.

Groft set kan man sige, at en mere aktiv taktik har præget politiet onsdag den 7. august, mens politiet de øvrige dage med modifikation har haft en anden taktik, nemlig en mere tilbageholdende taktik.

Når man ser på tabel 38, finder man, at den overvejende del af dem, der er arresteret på trediedagen, er bedømt som passive, hvilket formentlig betyder, at der skulle mindre til at blive arresteret den pågældende dag end de øvrige.

I tabel 39 har man sammenholdt tidligere og ikke-tidligere registrerede med arrestationsdage.

Tabel 39.

Arrestationsdage og tidligere registrerede/ikke registrerede.

Arrestations- dag	Antal anholdte	Tidligere registrerede	
		+	÷
1. (5. 8.)	9	4	5
2. (6. 8.)	14	8	6
3. (7. 8.)	30	10	20
4. (8. 8.)	7	7	0
5. (9. 8.)	Ingen anholdelser		
6. (10. 8.)	3	2	1
I alt	63	31	32

Af tabellen fremgår, at der den første dag er 4 personer med tidligere registreringer i rigsregistraturen, mens 5 ikke var kendt. For andendagen var forholdet 8 til 6 og så fremdeles.

Når man herefter deler den arresterede gruppe op i to grupper — nemlig de, der er arresterede på den tredje dag, hvor po-

litiet var mere aktivt, og de, der blev arresteret de andre dage — finder man, at gruppen, der er arresteret på den tredje dag, er *signifikant* mindre belastet end den anden gruppe.

Tabel 40.

	Registrerede	
	tidligere	ikke tidligere
Gruppe I (3. dag)	10	20
Gruppe II	21	12

Konklusion og resumé af hovedresultaterne.

Resultaterne af undersøgelsen kan sammenfattes derhen, at R.R. gruppen må betragtes som noget af en problemgruppe. Gruppen synes at være betydelig afvigende med hensyn til forekomsten af brudte hjem. Der var ligeledes formentlig en overvægt af personer opvokset uden for hjemmet. Der er fundet en underrepræsentation af probander, der har taget mellemskole- eller realeksamen. Mest betydelende for betegnelsen „en problemgruppe“ er det, at gruppen i henseende til tidligere kriminalitet er betydelig mere belastet end normalbefolkningen, men også en del mere belastet end befolkningsgrupper, der kommer fra samme sociale lag.

Man skal også i konklusionen understrege, at det her fundne drejer sig om den anholdte gruppe. Der kan intet siges om, i hvilken udstrækning de fundne resultater er repræsentative for de befolkningsmasser, som var til stede under optøjerne.

Probandernes forsørgere er underrepræsenterede i de højere statuslag og overrepræsenterede i den laveste statusgruppe.

Probandernes egen erhvervsfordeling svarer til den københavnske arbejderbefolkning.

Der er heller ikke skønsmæssigt fundet at være forskelle med hensyn til mødrenes udearbejde set i forhold til københavnske mødres udearbejde.

Probanderne har givet udtryk for en oplevet god tilpasning til hjem, skole og erhverv. Som en undtagelse står forholdet til faderen, som i et overvejende antal tilfælde skal have været utilfredsstillende.

Vedrørende fritidsanvendelse synes gruppen ikke at adskille sig fra ungdommen i almindelighed.

I geografisk henseende var der god spredning på tilgangen fra de forskellige kvarterer i København. Det skønnes ikke, at nogen kvarterer i særlig grad skulle bidrage med urostiftere.

Aldersfordelingen viste en ophobning i de yngre årgange, men kan ikke give støtte til den meget udbredte opfattelse, at R.R.

begivenhederne kun var et ungdomsproblem. Ca. en trediedel af de anholdte var over 20 år.

Der var 3 af probanderne, der var kvinder.

Fra retsforfølgningen skal fremhæves, at 56 af de anholdte blev dømt, 6 var under den kriminelle lavalder, 1 fik tildelt advarsel.

Bøde var den hyppigst anvendte sanktion. 2 probander fik frihedsstraf, en kvinde 20 dages hæfte og en mandlig proband 3 mdr.'s fængsel.

I sammenligning af retsforfølgningen i de skandinaviske lande viste der sig ganske betydelige forskelle, især mellem Danmark på den ene side og Norge—Sverige på den anden, idet der i Danmark rejstes tiltale for alle arresterede, bortset fra dem, der var under 15 år, og kun i ét tilfælde slap en proband med en advarsel. I Norge og Sverige rejstes der i en række tilfælde ikke sag mod anholdte, og i en del tilfælde blev tiltalte ikke dømt.

Om selve R.R. begivenhederne fandt man, at de 63 probander tilsammen havde været 86 gange på Rådhuspladsen, og at ingen arresteredes mere end een gang. Ingen af oplysningerne peger hen imod særlig hårdnakkethed.

De fleste kom angiveligt til stede for at se, om der blev „skæg i gaden“, nogle få for at lave ballade, en mindre gruppe for at se filmen. Besvarelserne om motivet til at tage til Rådhuspladsen levner ikke megen tvivl om den store betydning, pressen har haft for, at probanderne tog til Rådhuspladsen.

Probanderne giver udtryk for en stærk negativ indstilling til den måde, hvorpå politiet greb sagen an.

Der er kun få, som har oplevet arrestationen som selvforskyldt.

Vedrørende afgørelsen er de fleste utilfredse. Nogle få erklærer sig for tilfredse. Heroverfor står, at en hel del ellers mener, at dommere her i landet er retfærdige.

Der er således en markant forskel i synet på dommere i al almindelighed og på afgørelsen i den aktuelle sag.

Om politiets anholdelsestaktik skal sluttelig anføres, at man har fundet signifikant forskel på den belastning, som dem, der er arresterede på en enkelt dag, har haft, set i forhold til dem, der er arresterede på alle de andre dage — formentlig refererende til, at politiets anholdelsestaktik på denne dag var mere aktiv end på de øvrige, hvilket formentlig igen betyder, at der skulle mindre til at blive arresteret på den pågældende dag.

Afsluttende bemærkninger.

Massefænomener med deres dramatiske forløb har altid påkaldt lægfolks som fagfolks interesse. De ekstreme adfærdsformer har forvirret, fordi opfattelserne af menneskets handlemuligheder hovedsagelig har været baseret på menneskets adfærd i

dagligdags velstrukturerede situationer med en etableret rutine på basis af et indarbejdet normsystem med fastlagt status og rollefordeling. Man har oplevet stor afstand mellem den daglige rutineprægede adfærd og den adfærd, som mennesket frembød i katastrofesituationer — under brand, skibsforlis, tornadoer — eller under vækkelsesmøder og lynchninger. Dette syn har hos en forfatter som Le Bon givet sig udtryk i, at han gjorde gældende, at der gjaldt andre love for menneskets adfærd, når det optrådte i en masse, end når det var alene. Han skelner skarpt mellem individuel psykologi og massepsykologi. Han bruger udtrykket 'kollektiv bevidsthed' og understreger stærkt degraderingen af de intellektuelle funktioner under kollektive aktioner.

Andre forfattere som Bechterew, Sighele og til dels Mc.Dougall har også understreget det irrationelle og impulsive i den kollektive adfærd.

Freud har givet udtryk for, at den ekstreme adfærd, som et individ kan frembyde i en gruppe, hænger sammen med, at individet får mulighed for at kaste undertrykkelsen af sine ubevidste instinkter bort. Freud reducerer således den kollektive adfærd til et instinkt- psykologisk problem (Sherif).

Socialpsykologer som f. eks. Sherif har forsøgt at gennemføre den tankegang, at individets adfærd i kollektive situationer principielt ikke adskiller sig fra individets adfærd, når det er alene. De samme almen-psykologiske principper er anvendelige i beskrivelsen af begge typer af situationer.

Det er videre et grundsynspunkt i socialpsykologisk tankegang, at i struktureringen af individets erfaring og adfærd indgår egen-skaberne i såvel den ydre stimulussituation som i den indre på en indbyrdes funktionelt forbunden måde på basis af den givne referenceramme.

Ud fra disse sidste synspunkter vil man forsøge at trække nogle af aspekterne ved R.R. begivenhederne i København frem. Der er kun tale om foreløbige overvejelser, som måske kan bidrage til at kaste lys over området.

Man har fundet det utilfredsstillende at beskrive R.R. begivenhederne ud fra et psykoanalytisk synspunkt, som centrerer opmærksomheden om ballademagerne og disses disposition (under særlige omstændigheder) til impulsiv adfærd. Man mener, at R.R. begivenhederne fik det forløb, de fik, fordi flere grupper med forskellige holdninger og motiver, reagerede på hinanden. Man ville få en ensidig beskrivelse uden hensyn til den sociale dynamik, hvis man fulgte en analytisk tankegang. Man finder ligeledes henvisningerne til massesjæl eller massebevidsthed som ufrugtbare i dag til forståelse af kollektive psykologiske fænomener.

Nogle forudsætninger for „Rock and Roll“ begivenhederne i København.

R.R. begivenhederne kom ikke som lyn fra en klar himmel. Der havde tidligere været omtale i pressen af R.R. begivenhederne i andre lande, og filmen havde også været forhåndsomtalt i dagspressen i København. Der er næppe tvivl om, at filmen, da den kom til Danmark, kan have fremkaldt *forventninger* i visse ungdommelige kredse om fest og ballade i byen. I et interview i dagspressen i den uge, hvor optøjerne fandt sted, udtaler nogle unge sig, og det hedder, at man har hørt så meget om, hvad der er sket i andre lande, og så vil den københavnske ungdom ikke stå tilbage. Det er også tænkeligt, at kapervognuroen — konflikten mellem taxa-chauffører og lillebil-chauffører, der var foregået nogen tid i forvejen — har stået i erindringen. Det kan være et sammentræf af omstændigheder, at en gruppe på en af dagene søgte til Bernstorffsgade, hvor den meste uro forekom under kapervogn-krigen; men der kan også have været tale om en overføring af forventninger fra en situation til en anden.

Politiet havde også en forhåndsindstilling til filmsforevisningen; man forventede, at der kunne blive uroligheder. Man sendte civilklædt politi til biograferne, og der blev posteret politi ved udgangen af biografen. Ved en sen aftenforestilling den første dag stod fem betjente uden for Bristolbiografen. Det kan også have haft en vis virkning på politiets indstilling, at der i morgenaviserne den 5. august var dramatiske reportager om, hvordan en 16 årig ung mand på flugt havde skudt på politiet. Omtrent samtidig var der et telegram fra New York, hvori det hed, at ungdommen terroriserede byen; 23.000 politifolk skulle sættes ind i en større kampagne mod de unge terrorister.

Udviklingen i de danske „Rock and Roll“ begivenheder.

R.R. begivenhederne startede som en relativt isoleret affære i direkte tilknytning til filmsforevisningen i Bristol. En gruppe på skønsmæssigt 300 unge samlede sig på Rådhuspladsen den første aften, hvor der dannedes hylekor, og man chikanerede trafikken ved at gå langsomt over fodgængerovergangen. I begyndelsen var det tilsyneladende ret harmløst. Kort før midnat brød en gruppe på ca. 50 unge op og løb mod Tivoli, hvor det lykkedes nogle at trænge ind forbi kontrollørerne, i forbindelse hermed anholdtes de første. Det er karakteristisk, at der hurtigt kom ca. et par tusind tilskuere på Rådhuspladsen, hvor så mange mennesker passerede forbi.

Disse begivenheder blev slået stort op i pressen den følgende dag. Anden dag forløb som den første. Dog synes tilstrømningen til Rådhuspladsen at være blevet noget større. Begivenhederne, der udspillede sig, synes stadig at have en vis tilknytning til films-

forevisningen. Den følgende dag gav på ny en betydelig presse-omtale. Den tredje dag begyndte begivenhederne på Rådhuspladsen. De syntes at have mistet forbindelsen med filmen. Rådhuspladsen er fra ca. kl. 20,30 sort af mennesker. Knallerter og motorcykler fyldte sidegaderne, og en strøm af biler gik over pladsen. Københavnerne af alle lag var nu blevet opmærksomme på, at der kunne ske noget på Rådhuspladsen, og var mødt op i tusindvis. Den følgende dag var en gentagelse af den tredje. På den femte dag regnede det, og det holdt formentlig folk hjemme. På den sjette dag ebbede optøjerne ud.

Det er hermed godtgjort, at optøjerne ændrede karakter efter de to første dage, at optøjerne var blevet en publikumssucces.

Der er heller ingen tvivl om, at successen bl. a. kan tilskrives pressen, der fungerede som en slags organisator af tilstrømningen. Det kan være et problem for pressen, hvordan den i sådanne sager bør varetage sin informationspligt. Det må dog anses for rimeligt, at pressen under sådanne forhold først og fremmest afstår fra sensationspræget journalistik. Det skal samtidig understreges, at man ikke kan skrive *om* de masser, som deltager i sådanne optøjer, uden samtidig at skrive *for* dem. Pressen gav gennemgående en mere eller mindre stærk farvet nedvurdering af dem, som deltog i optøjerne. Der blev skrevet om læderjakke-optøjer. Det er næppe hensigtsmæssigt at stemple en person eller en gruppe af personer som bøller, læderjakker m. v., fordi de i en bestemt situation går uden for rammerne af det tilladelige. Det kan give følgende reaktion: Nå, de tror, vi er bøller, så skal vi også vise dem, hvordan bøller optræder. Det er kendt i behandlingsarbejde med tilpasningsvanskelige, at stempelingen som tilpasningsvanskelig kan medføre en fixering i den asociale rolle. I den periode, hvor unge prøver deres omverden på mangfoldige måder i deres udvikling frem til voksen modenhed, og hvor de også eksperimenterer med roller og værdier, som har negativ valens til anerkendte sociale roller og værdier, kan en stempeling af dem som asociale personer af samfundet og dets repræsentanter føre til en slåen sig til ro med den asociale rolle. Man må prøve at undgå stempelingen, selvom man må tage afstand fra de asociale reaktioner; det er vigtigt at understøtte de sociale indstillinger og roller. Man bør ikke tage afstand fra personen, men fra de asociale reaktioner.

Denne tankegang fra behandlingsarbejde kunne måske omsættes på passende måde i pressens behandling af den slags begivenheder.

Samspillet mellem forskellige grupper.

I en socialpsykologisk beskrivelse af kollektiv adfærd lægger man vægt på samspillet mellem de forskellige grupper, som deltager, idet man tager udgangspunkt i gruppernes målsætning.

I R.R. begivenhederne kan man afgrænse tre grupper: opviglerne, tilskuerne og politiet.

Om de to første grupper må man nok sige, at de kan være svære at afgrænse fra hinanden, fordi de konkrete politimæssige foranstaltninger kunne tænkes at have en ikke ringe betydning for, hvilke personer eller grupper der i et opløb får en særlig betydning. Man kunne forestille sig, at en meget aktiv indsats fra politiets side ville fremkalde et vist sæt af reaktioner hos deltagerne. Nogle ville måske bringe sig i sikkerhed; andre ville måske, hvis de havde god samvittighed, opleve sig som provokeret og blive stående. Ved en mindre aktiv indstilling fra politiet ville det måske være helt andre personer, der blev provokeret til at se, hvor langt de kunne gå, før politiet skred til mere aktiv handling. Der er således formentlig tale om et temmeligt flimrende billede af grupper, som dannes og opløses, bestemt af det aktuelle veksel-spil mellem politi og deltagere. Det synes givet, at grupperne er ganske løst strukturerede. Det er ganske vist ikke udelukket, at der *kan* være kerner af deltagere, som kender hinanden, som grupperne krystalliserer sig omkring. I undersøgelsen af den arresterede gruppe har man imidlertid ikke fundet resultater, der kunne bekræfte, at sådanne kerner har spillet nogen væsentlig rolle.

Mens målsætningen for politiet vel var nogenlunde klar — nemlig opretholdelse af ro og orden — så er målsætningen for deltagerne mere uklar. Man kan her kun gisne.

I et arbejde af Bondy, J. Braden, R. Cohen og K. Eyfest, „Jugendlich Stören die Ordnung“, citeret fra Kaysers „Randalierende Jugend“, hedder det, at sådanne optøjer „må forstås som et udtryk for en vag og udifferentieret utilfredshed, som i massebevægelser kan udvikle sig til en åben protest mod autoritet og orden“. Der er næppe grund til at indskrænke denne utilfredshed til alene at gælde unge.

„Fest i gaden-“, „skolen på hovedet“-stemninger kender vi vel alle det tiltrækkende i. Formerne, disse stemninger kan antage, kan være forskellige. En nyudklækket studentergroupe foretager sig ting på skolen den sidste dag, som ville føre til udvisning i tiden inden. Vordende norske studenter sætter København på den anden ende, når de tager forskud på en afsluttet eksamen.

At gå uden for normerne har en stor tiltrækning i særlige situationer. Hvis det samtidig kan medføre, at autoriteterne får en dukkert, bliver glæden ikke mindre. Det er muligt, at karnevalsoptogene i syden fungerer som en udløsningsmulighed for disse tendenser. Til dette motiv føjer sig et mere ubestemt motiv: „her kan der ske noget“. For et par år siden valfartede folk til steder, der var kendt for mange trafikuheld, man ønskede at opleve noget — blev tiltrukket af det dramatiske.

Hvis disse betragtninger holder, er deltagerne kommet til Råd-

huspladsen med *forventninger* om, at der blev fest i gaden, at man skulle lave grin med politiet eller i hvert fald opleve et eller andet dramatisk.

Forskellige indstillinger og mekanismer har spillet en rolle. Her skal nævnes nogle, som man er blevet opmærksom på ved arbejdet med nærværende undersøgelse, og andre, som er almindeligt anvendte i socialpsykologien:

Der kan være tale om *gensidige forventninger*. Politiet venter uro og ballade; deltagerne forventer, at politiet skrider ind, når man overtræder reglerne for sædvanlig god orden.

Gensidige reaktioner har en tendens til at forstærke hinanden.

Hvis forventninger skuffes, vil der være en *tendens* til, at aktionerne dør ud.

Frygt- og vredesindstillinger hos politiet kan føre til en i forhold til deltagerens oplevelse af situationen for stærk reaktion, der kan skabe en stærk aktivitet hos deltagerne. Politispektør Wolf er opmærksom på dette problem, idet han i en udtalelse af 7. august til „Berlingske Aftenavis“ fremhæver „... der udløses kræfter — også i en politimand, når stavene bliver trukket, efter at bøller og gadedrenge har provokeret tilstrækkelig groft“.

Indstillingen — *den gode samvittighed* — hos deltagere, som ikke mener, de har gjort noget, kan gøre dem modvillige over for politiets ordrer om at passere gaden, da de ikke har gjort noget forkert; de reagerer i „retfærdig harme“ på en brysk tone.

Karakteren af politiaktionerne har en selektiv betydning for arten af gruppedannelser og for hvilke personer, der kommer til at spille en ledende rolle.

Der gør sig en *gensidig stimulation* gældende indenfor grupperne, idet adfærden i en menneskemasse, som er i den samme stemning, udgør en stimulans for øget opladning af stemningen (Cantril).

Ekstremt afvigende personer, som der altid vil findes i en masse, kan komme til at spille en rolle i bestemte situationer.

Massens størrelse er nok af væsentlig betydning — både for politiets indstilling i retning af at fremme frygtindstillinger og for deltagerens oplevelse af anonymitet og styrke.

Såfremt disse betragtninger indeholder noget rigtigt, må eventuelle forholdsregler i lignende situationer koncentrere sig om tre områder:

Man må prøve at give sådanne begivenheder en mere pædagogisk pressebehandling, mindre sensationspræget og mere begrænset i omfang.

Det synes utvivlsomt, at politiets permissive taktik især på fjerdedagen, hvor man kun skred ind, når det var strengt nødvendigt, var en virksom metode. Det vil sige, at når en opløbsgruppes forventninger til særlige politireaktioner skuffes, vil der være en tendens til, at aktionerne dør ud.

Det tredje område drejer sig om den latente og udifferentierede utilfredshed hos en stor gruppe mennesker, som i bestemte situationer kan vende sig mod autoritet og orden. Denne er vanskelig at kontrollere. Her findes ingen patentløsninger. Dette er vel en del af det meget omfattende problem, hvordan medlemmerne kommer til at føle sig solidariske med det samfund, de lever i. Løsningen heraf er en pædagogisk, social og politisk opgave på langt sigt.

Fra det kriminalistiske institut ved Københavns universitet.

John Andersson.

LITTERATURLISTE

- J. Andersson*: Kriminologisk undersøgelse af Heldagsskolens klientel 1932-42. Ikke publiceret.
- le Bon*: Massans psykologi. Stockholm 1912.
- Bondy, J. Braden, R. Cohen og Keyfest*: Jugendliche Stören die Ordnung. 1957.
- Karl O. Christiansen*: Kriminalitetshyppigheden i Danmark.
- Karl O. Christiansen & Holger Rasmussen*: Hjælpekoleelevernes senere skæbne. Hjælpekolen 1946.
- McDougall*: The group mind.
- Elg Elgesem*: Rock'n Roll opptøyene i Oslo 20-22 september 1956. Opptøyenes omfang og karakter. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1957, 2. hefte.
- S. Freud*: Group psychology and the analysis of ego. London 1922.
- Henning Friis*: Undersøgelse af et børneværns klientel inddraget under forsorg i 1938. Landsnævnet for Børneforsorgens beretning 1938-40.
- Carl Holmberg*: Gatubråken i Stockholm vid årsskiftet 1956-57. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1957, 3. hefte.
- G. Kaiser*: Randalierende Jugend. Quelle & Meyer, Heidelberg 1959.
- Anna-Lisa Kälvesten & Pär-Erik Andér*: Stadskollegiets Utlåtanden och Memorial nr. 100 - 1958.
- Helge Kjems*: En socialpsykiatrisk undersøgelse af et børneværns klientel. Bilag til betænkningen „Den tilpasningsvanskelige ungdom“. København 1953.
- E. Lomholdt*: Undersøgelse af voksne, hospitaliserede hudpatienter 1950-53.
- Kåre Svalastoga og Preben Wolf*: Social rang og mobilitet. København 1962.
- Knut Sveri*: Rock'n Roll opptøyene i Oslo 20-22 september 1956: Foreløbige resultater fra en undersøgelse af de arresterede. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab 1957, 2. hefte.

„Rock and roll“ urolighederne i København.

Til den ovenfor offentliggjorte undersøgelse føjes her en af politikommissær *Schlüter* affattet beskrivelse af de omtalte uroligheder i København 1957.

På opfordring af Københavns universitets kriminalistiske institut skal jeg i det følgende forsøge at give en beskrivelse af de uroligheder, der fandt sted i København i dagene fra den 5/8 til den 10/8 1957 i forbindelse med forevisningen af den amerikanske film „Rock around the clock“.

Disse optøjer fik i pressen navnet „læderjakkeoptøjerne“ eller „anderumpeoptøjerne“. Det sidste udtryk hentyder til en speciel frisur med langt krøllet hår i nakken, som i de senere år er blevet almindelig blandt store drenge og ganske unge mænd.

Urolighedernes forhistorie er en række episoder, der i de sidste par år har fundet sted i Amerika og i de forskellige hovedstæder i Europa i forbindelse med den omtalte film og i forbindelse med koncerter med „Rock and roll“ musik på programmet.

I Oslo kom det således til temmelig alvorlige uroligheder i september 1956, og disse er udførligt omtalt i et foredrag den 4/12 1956 i „Kriminologisk Selskab“ i Oslo af politifuldmægtig Elg Elgesem og gengivet i „Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab“, årgang 1957, 2' hæfte, side 193—200.

Københavns politi sendte dengang en venlig tanke til den danske blokade af amerikanske film, idet denne forhindrede den omtalte film i at blive vist her. Helt slap man dog ikke. Den 4/10 1956 kom det således til kortvarige uroligheder udenfor K.B.-hallen efter en koncert med „Rock and roll“ musik. Dette gav anledning til, at politimesteren på Frederiksberg og politimestrene i en række købstæder over hele landet nedlagde forbud mod koncerter af den art.

I løbet af vinteren 1956—57 og foråret 1957 blev der i København vist forskellige film med „Rock and roll“ musik, uden at det kom til episoder, der krævede politimæssig indskriden.

Den 5/8 1957 fik så den „originale“ „Rock and roll“-film: „Rock around the clock“ premiere på „Bristol“-teatret og „Platan“-teatret.

Filmen fik en ret beskeden fremtale i pressen, men det blev anført, at her var den film, som andre steder havde givet anledning til så megen „ballade“.

På dette tidspunkt var R.R. faktisk gået af mode, og politiet håbede og forventede, at forevisningen af filmen her ville foregå ret upåagtet, men man var naturligvis nødt til at følge udviklingen med opmærksomhed.

„Bristol“-teatret ligger, som den vedlagte kortskitse viser, punkt B, i Frederiksberggade lige ved Københavns hovedstrøgs udmunding i Rådhuspladsen. Denne gade er stærkt trafikeret, men meget smal, og er derfor politimæssigt set et uhyre sårbart

punkt. Det var da også her, at „slaget“ hovedsagelig kom til at stå.

„Platan“-biografen ligger derimod mere afsides på Frederiksberg, og det kom ikke her på noget tidspunkt til episoder, der gav anledning til politimæssig indskriden.

Om eftermiddagen den 5/8 blev der givet 3 forestillinger i „Bristol“-teatret fra kl. 14, og tilstrømningen af publikum — specielt store drenge og ganske unge mænd — var større end normalt ved eftermiddagsforestillinger. Disse forestillinger blev overværet af civile politifolk. Stemningen i teatret var vel livlig, men ikke usædvanlig, når sammensætningen af publikum tages i betragtning.

På gaden kom det ikke om eftermiddagen til episoder af nogen art.

Første aftenforestilling fandt sted fra kl. 19,30 til kl. 21,15 for fuldt hus, d. v. s. 330 tilskuere, af hvilke skønsomt mindst de 300 var unge mænd mellem 15 og 21 år. Stemningen i teatret var i begyndelsen meget animeret — der blev klappet og trampet i takt til musikken og hysset, når musikscenerne holdt op — men mod slutningen af filmen faldt det hele meget mat ud, og publikum forlod teatret kl. 21,15 i fuldstændig ro. En del af de unge mennesker blev dog stående på gaden udenfor, og der var nogen vanskeligheder med at få fodgængerfærdselen på de smalle fortove til at glide. Der var 2 uniformerede politifolk til stede.

Sidste aftenforestilling fandt sted fra kl. 21,20 til kl. 23,05 ligeledes for fuldt hus og for et lignende publikum. Stemningen i teatret mere mat end ved første aftenforestilling.

Ved forestillingens slutning var den uniformerede politistyrke i gaden forøget fra 2 til 5 for at hindre trafikstop.

Denne disposition fra politiet har bagefter været kritiseret, idet man fra en enkelt side har hævdet, at der heri lå en provokation, der måske gav anledning til hele miséren. Jeg tror ikke, at dette er rigtigt. Enhver københavner ved, at 5 ordenspolitifolk ikke er en styrke, som politiledelsen ville sende i marken, hvor der forventes uroligheder. Optagne fotografier fra dette allerførste stadie af de mange uroligheder viser også, at de unge menneskers opmærksomhed og initiativ ikke var rettet mod politiet. Om dette se nedenfor.

En stor del af det ungdommelige publikum, der forlod „Bristol“-teatret kl. ca. 23,10, blev stående i klynger i Frederiksberggade, og en del af dem var temmelig højtrøstede. De skabte en del trafikforstyrrelse på fortovene, og de blev med fredelige midler langsomt gennet ud af gaden imod Rådhuspladsen. Ved den første tværgående gade — Vester Voldgade — var der lyssignal i krydset, og der opstod nogen uro og morskab her, idet klyngerne gik så langsomt over gaden, at de ikke nåede over i een gang grønt lys.

Denne episode er foreviget på vedlagte pressefoto nr. 1. Det viser, at de få politifolk nærmest var tilskuere, og at de unge

menneskers opmærksomhed slet ikke var rettet mod politiet. De synes derimod at posere en del for fotografen.

På Rådhuspladsen samledes de unge nu i større klynger, og der lød spredt råben.

Det hele forløb dog fredeligt, og der blev ikke tilkaldt yderligere politi.

En gruppe af de mest aktive fortsatte straks efter over det store kryds ved Richshuset, fotografi nr. 2.

Her blev en del parlamentaren og uro, og fra dette sted stammer de tre fotografier, nr. 3, nr. 4 og nr. 5.

På Vesterbrogade stak en del af den aktive gruppe i løb til Tivolis hovedindgang (kortskitzen punkt D), hvor ca. 25 af dem forcerede indgangen udenom kontrollen.

Fra politivagten i Tivoli blev der slået alarm, og en gruppe (6) kom til stede fra udrykningstjenesten.

Der blev foretaget 9 anholdelser, dels blandt dem, der var trængt ind i Tivoli, og dels blandt de mest aktive i opløbet udenfor. Enkelte satte sig kraftigt til modværge, men stort set foregik også aftenens sidste fase uden voldsomme sammenstød imellem de unge ballademagere og politiet. Det hele var slut kl. 0,30.

Begivenhederne den 5/8 havde ikke været af alarmerende karakter, men de blev slået temmelig stærkt op i pressen den 6/8, og spørgsmålet om et eventuelt forbud imod filmen blev diskuteret på pressens initiativ.

Forestillingerne den 6/8 om eftermiddagen var godt besøgt, men det kom ikke til episoder af nogen art før efter første aftenforestilling kl. 19,30 til kl. 21,15.

Der var ikke udkommanderet ekstra politi, og den sædvanlige enkelte patruljerende politibetjent i Frederiksberggade havde fået besked på at holde sig i baggrunden for ikke at give anledning til sammenstød.

Kl. 21,15 tog det publikum, der forlod biografteatret, opstilling udenfor på begge sider af gaden, og i de næste 35 minutter dannede der sig et opløb på 3—400 ganske unge mennesker ved Mikkels Bryggersgades udmunding i Frederiksberggade (kortskitse, punkt A).

Til at begynde med var stemningen „lys og munter“ i opløbet, men efterhånden blev deltagerne — tilsyneladende uden ydre anledning — vrede og ophidsede. Der blev afbrændt en del „kinesere“ og små kanonslag, og man begyndte at genere den gennemkørende trafik. Specielt sporvejsbusserne medførte mishagsytringer fra opløbet.

Politiledelsen, der civile overværede hele denne udvikling, håbede, at det ville „gå over af sig selv“.

Men løjerne blev mere og mere grove og provokerende — der blev stadig afbrændt fyrværkeri, og færdslen blev efterhånden helt standset med magt — og kl. 21,50 blev en kraftig politistyrke

sat ind mod opløbet, der i løbet af få minutter blev splittet under brug af stavene.

Dersom dette ikke var sket, så mener jeg, at der havde været nærliggende fare for alvorlige voldshandlinger eller måske et „raid“ gennem andre gader som beskrevet fra Oslo-optøjerne af politifuldmægtig Elgesem.

Efter angrebet blev hele Frederiksberggade afspærret for gående færdsel, og de splittede rester af opløbet søgte til Rådhuspladsen, hvor der hurtigt samledes en stor menneskemængde.

De urolige elementer blandedes med den store passive del af forsamlingen, og der blev tilkaldt flere politistyrker.

I tiden fra kl. 22,00 til kl. 0,00 blev det flere gange nødvendigt at rydde partier af pladsen. Stavene blev anvendt i flere tilfælde, men det kom ikke til flere grove optøjer, og der var ikke kraftig modstand mod politiets indsats.

Fra kl. 0,00 begyndte menneskemængden at svinde ind, og kl. 2,00 var alt på pladsen roligt og nogenlunde normalt. Der blev foretaget 16 anholdelser.

Man har spurgt, hvorfor politiet ikke ved en lejlighed som den ovenfor beskrevne hurtigst muligt afspærrer hele Rådhuspladsen for således at undgå yderligere spektakler. Svaret er, at det ville lamme en betydelig del af byens trafik og forlystelsesliv, hvad der navnlig i turisttiden ville være overordentlig uheldigt, og at det ville kræve så store politistyrker, at de normalt ikke vil være til rådighed. Først efter kl. 1,00 nat kan en sådan foranstaltning foretages i praksis.

Aviserne den 7/8 bragte referater af aftenens begivenheder i stor opsætning, og man kunne forudse, at alene tilstrømningen af nysgerrige ville blive et stort problem i de kommende aftener.

Dette slog også til. Om aftenen den 7/8 blev forholdene i Frederiksberggade og ved B.T. hjørnet holdt under kontrol, men på selve Rådhuspladsen samledes fra kl. ca. 20,30 en stor menneskemængde, der hurtigt blev blandet med urostifterne. Urostifternes taktik gik ud på at råbe op og skabe store opløb på pladsen, for derefter skyndsomt at tage flugten, når politiet satte ind. Fotografierne 6 og 7 viser en karakteristisk situation.

Dele af pladsen blev tid efter anden ryddet. Stavene blev anvendt ved flere lejligheder. En rude blev trykket ind ved „Pipers“ hjørne (punkt E), med det kom iøvrigt ikke til alvorligere episoder.

Et stort problem var den stærkt øgede trafik over pladsen.

Ved midnatstid var urolighederne i det store og hele forbi. Der blev i aftenens løb foretaget ca. 30 anholdelser.

Den 8/8 besluttede politiledelsen at anlægge den taktik „at lade som om det hele var forbi“. Parolen gik ud på, at man skulle dirigere trafikken, og så iøvrigt lade urostifterne passe sig selv, sålænge det kunne forsvares.

Fra kl. 20,00 samledes påny en betydelig menneskemængde på Rådhuspladsen, koncentreret omkring krydset ved B.T.-centralen og Bennetts hjørne, men i lang tid var der fuldstændigt roligt. Trafikken var enorm. Det var, som om alle A-vogne og K-vogne havde sat hinanden stævne på „Strøget“ eller på Rådhuspladsen. Efterhånden blev de ungdommelige elementer i forsamlingen utålmodige, og der blev afbrændt en del „kinesere“. Ved Mikkel Bryggers Gades udmunding i Frederiksberggade kom det til en alvorlig episode, hvor urostifterne gik til angreb på en trafikdirigerende politimand. Han blev slået ned og sparket og er endnu da disse linier skrives (25/10) sygemeldt. En af gerningsmændene blev ½ time efter anholdt på Rådhuspladsen, og også en kvinde, der havde deltaget i overfaldet, er senere identificeret. Denne episode havde nær udløst nye uroligheder, men „freden“ blev bevaret.

I de næste timer — fra kl. 21,00 til kl. 23,00 — foregik en formelig „nervekrig“ omkring B.T. hjørnet. Der blev affyret en del „kinesere“, og 2 æg (friske) blev kastet, så de faldt ned umiddelbart ved siden af en færdselsdirigerende politimand. Der lød også en del provokerende tilråb, men det kom ikke til flere tumulter ved krydset, og færdslen blev holdt igang.

Kl. 23,00 begyndte de aktive elementer at skille sig ud fra menneskemængden, og de samledes snart efter på Rådhuspladsens midterparti, hvor de affyrede „kinesere“ og forsøgte lidt alsang. Da menneskemængden efterhånden var svundet lidt ind, og politiet stadig ikke reagerede, mistede de også her tålmodigheden, og kl. 23,55 lød råb „Til Tivoli“, og ca. 50 af de urolige elementer bevægede sig ad Vesterbrogade mod Tivolis hovedindgang.

Her var man forberedt. Gitterportene blev stænget, og en mindre politistyrke splittede de angribende med stavene. Hermed var begivenhederne den 8/8 forbi. Publikum holdt troligt ud. Man kunne iagttage mange, som tålmodigt stod på samme plet i over 4 timer.

Der blev i aftenens løb foretaget 7 anholdelser. En af de anholdte havde forsynet sig med en brosten, som han bar under sin bluse.

Den 9/8 var vejret om aftenen meget lidt indbydende, det blæste og regnede, og aftenen forløb ganske uden tilløb til uro.

Den 10/8 (lørdag) var situationen normal indtil kl. 21,20. På dette tidspunkt samledes et ret provokerende opløb ved Bristolteatret, men det blev spredt ved fredelige midler. På Rådhuspladsens midterparti samledes derefter et opløb, der henimod midnat var vokset til ca. 2000 mennesker. Der blev foretaget 3 anholdelser, men aftenen sluttede roligt, og dermed var R.R. urolighederne slut.

Filmen, der den første uge havde betydelig søgning, var endnu på plakaten i nogle uger, men uden at vække mere opmærksomhed.

Urolighederne frembyder en lang række lighedspunkter med de norske uroligheder i september 1956, men var absolut af mindre alvorlig karakter.

Bortset fra de ovenfor nævnte enkelttilfælde slap man for større personskaade, og det kom ikke til hærværk.

Man kan efter mit skøn ikke sidestille urolighederne med de „læderjakkeoptøjer“, der i forbindelse med knallert- og motorcykletogter har fundet sted i sommer andre steder i landet — specielt i Århus.

Det er mit indtryk, at deltagerne i københavnske uroligheder var mere barnlige og mindre hårdkogte end „læderjakkerne“ i sommerens omtalte andre overfald. Det vil overraske mig, hvis en undersøgelse af de københavnske anholdte skulle vise, at et betydeligt antal af dem har været impliceret i grovere kriminelle forhold.

På samme måde, som om de norske optøjer i september 1956, kan man sige, at urolighederne var ganske uden motiv — absolut meningsløse. Ingen af deltagerne havde grund til ophidselse eller utilfredshed, og der er almindelig enighed om, at filmen ikke spillede anden rolle end at være ydre anledning.

En del tilfældigheder spillede utvivlsomt ind. Således vejret og Bristol-teatrets placering i umiddelbar nærhed af Rådhuspladsen, Tivoli og mange andre forlystelsesetablissementer. Var filmen kommet op alene på et af biografteatrene i byens periferi, var man sikkert sluppet helt. Det er en gammel erfaring, at balademagerne kun kan få succes, hvor der hurtigt kan samles et stort nysgerrigt publikum, imellem hvilke de kan dække sig.

Som anført blev der i alt foretaget 60—70 anholdelser. Var det de rigtige, man fik fat på? Herom kan siges, at man ved hjælp af civile politifolk, *den første aften fik fat i nogle af de mest ivrige af urostifterne, og at man på samme måde fik udpeget et par af lederne mod den mislykkede storm på Tivoli den 8/8.* To blev som omtalt anholdt for vold. Herudover tror jeg, at *man må indrømme, at mange anholdelser har haft en tilfældig karakter.* De allerfleste har naturligvis overtrådt færdselsloven og politi-vedtægten ved at nægte at passere gaden, ved at råbe op eller ved andre former for gadeuorden, men det er en kendt sag, at anstifterne forstår at gøre sig usynlige i tide, og at det er en næsten umulig opgave at foretage anholdelser jævnsides med store rydningsaktioner.

Der kom kun få klager over politiets optræden, og man modtog noget så sjældent som et anerkendende anonymt brev fra en af deltagerne, der blev slået ned af politistave, og som under denne episode blev fotograferet til dagspressen.

Brevet og avisudklippet vedlægges.

Schlüter.